

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

- Innebörden av Jesu dop
- Bibelläsning med feministiska glasögon
- "Med svansarna hopbundna"
- Skillnaden mellan lag och evangelium III
- Frågor och svar om Bibelns trovärdighet

Nr 2 2019 Årg. 83

INNEHÅLL

Redaktionellt	49
Innebörden av Jesu dop. Stefan Hedkvist	50
Bibelläsning med feministiska glasögon	55
”Med svansarna hopbundna”. Ola Österbacka	65
Skillnaden mellan lag och evangelium III. C.F.W. Walther	77
<i>Frågor och svar</i>	83
<i>Utblick över samtiden</i>	87
<i>Litteratur</i>	90
<i>Gåvoredovisning</i>	97

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Egil Edvardsen, Ola Österbacka och för layout mm Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra portokostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är f.n.:

Inom Sverige 26 kronor, utanför Sverige minst 96 kronor.

Prenumerationer och gåvor betalas enligt något av följande alternativ:

Inom Sverige:

- Bankgiro 251-4701
- Swish 123 626 9633
- Handelsbanken, clearing: 6806, kontonummer: 305 320 718

Utanför Sverige används eurobetalning:

- IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718, BIC/SWIFT: HANDSESS

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-post: seth.erlandsson@biblicum.se

Tidskriftens expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby

E-post: biblicum@biblicum.se

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

2/2019

REDAKTIONELLT

Tillhör du dem som brukar läsa tidskriften från pärm till pärm? Ja, inte med en gång men efter hand? Ett sätt att väcka intresse för tidskriftens hela innehåll kanske är att be läsaren försöka hitta svaret på några frågor. Jag gör ett försök:

- Hur visar Jesu dop att Jesus är den i Jesaja 42:1 utlovade tjänaren, alltså Messias?
- Vad står egentligen i Domarboken 19–20? Vittnar denna text om att Gamla testamentet försvarar kvinnomisshandel?
- Hur hänger de hårda straffdomarna i GT ihop med att gamla förbundet var en teokrati?
- Vilken grund har vissa feminister för att gnostiska evangelier egentligen skulle ha tillhört Bibeln?
- Upproriskhet mot Bibelns skapelseordning visar sig få allvarliga följder. Kan tilltagande könsdysfori vara en av dem?
- Vad menas med den nya Paulusforskningen och hur försvarar den en form av gärningsrättfärdighet?
- Varför får sammanblandningen av lag och evangelium förödande konsekvenser?
- Vad menas med Kyrklig Samlings tvåfaldiga ansikte?
- Vilka likheter har den kyrkliga utvecklingen i Finland med den utveckling i svenska kyrkan som Dag Sandahl skildrar i sin bok?

Varmt välkomna till nr 2/2019 av vår tidskrift! Red.

Innebörden av Jesu dop

av Stefan Hedkvist

Jultidens texter handlar om den stora glädjen att den av Guds profeter utlovade Messias nu har kommit i Jesus Kristus. Han är den utlovade Frälsaren. Jultiden följs av epifaniatiden. Det grekiska verbet *epifaneîn* betyder ”att tydliggöra, uppenbara, belysa”, dvs vem Jesus är och vad som är hans frälsningsuppdrag. Just detta är vad texterna under Epifanía vill göra. Låt oss se vad en av texterna från epifaniatiden tydliggör om Jesus, nämligen texten om Jesu dop i Lukas 3:15–22.

Folket gick där i förväntan, och alla undrade i sina hjärtan om inte Johannes kunde vara Messias. Johannes svarade dem allesammans: ”Jag döper er med vatten. Men det kommer en som är starkare än jag, och jag är inte ens värdig att lossa remmen på hans sandaler. Han ska döpa er i den helige Ande och eld. Han har sin kastskevel i handen för att rensa sin tröskplats och samla in vetet i sin lada. Men agnarna ska han bränna upp i en eld som aldrig slocknar.” Med många andra ord förmanade han folket och förkunnade evangeliet för dem.

Men landsfursten Herodes blev tillrättavisad av Johannes för sitt förhållande med sin brors hustru Herodias och för allt annat ont som han hade gjort. Då lade Herodes till allt det andra att han dessutom satte Johannes i fängelse.

När nu allt folket döptes, blev även Jesus döpt. Medan han bad, öppnades himlen och den helige Ande sänkte sig över honom i fysisk gestalt som en duva. Och från himlen kom en röst: ”Du är min älskade Son. I dig har jag min glädje.”

Genom Lukas berättelse om Jesu dop får vi lära oss mycket om Jesus och hans frälsningsuppdrag. Bl a ska vi lägga märke till vad det innebär att Jesus är ”den Smorde”. Texten börjar med Johannes vittnesbörd om Jesus för att sedan – efter ett avsnitt om vad som drabbade Johannes pga hans förkunnelse – i två korta verser beskriva Jesu dop.

Jesu dop blev början på hans offentliga verksamhet. I samband med dopet gav också Fadern och den helige Ande sitt vittnesbörd om Sonen – Fadern med en röst från himlen och den helige Ande genom att sänka sig ner över honom i synlig form av en duva. På detta sätt blev han av Gud själv insatt i sitt ämbete som vår överstepräst, profet och kung. Det var Guds sätt att identifiera den sedan länge utlovade Messias inför Johannes och alla som kommit till honom för att bli döpta.

Redan från födelsen var Jesus vår Frälsare. Ängeln förkunnade ju det glada budskapet för herdarna att en Frälsare blivit född i Davids stad. Och vi hörde hur han på åttonde dagen blev ställd under lagen för att uppfylla den i vårt ställe så att vi skulle få rätt att bli Guds barn. Under alla tysta år under sin uppväxt i Nasaret utförde han denna uppgift i vårt ställe. Men nu skulle han framträda offentligt för göra, lära och lida allt som i Skrifterna var förutsagt om Messias. Gud själv gav honom sitt vittnesbörd på detta sätt. Det var som om Gud själv satte spotlight på honom från sin härlighet i himlen och visade att Frälsaren som var utlovad från begynnelsen nu skulle utföra sitt stora frälsningsverk.

Vi hör att Johannes Döparen höll så kraftfulla predikningar att folk började undra om inte Johannes var Messias. Men han svarade och hänvisade folket till den som var ännu starkare som skulle komma. Johannes förklarade att han inte ens var värdig att lossa remmen på hans sandaler. Med andra ord: Johannes var inte värdig att utföra ens en slavs sysslor för honom. Ändå säger Jesus på ett ställe att av dem som fötts av kvinnor finns ingen större än Johannes. Detta ska vi tänka på i vårt förhållande till Jesus. Egentligen är vi syndare inte värdiga att ens göra det minsta för honom. Var Johannes inte värdig så är vi det ännu mindre. Vi kan aldrig förtjäna något från Jesus för vi är inte ens värdiga att göra det minsta slavarbete för honom. Men Jesus har inte kommit för att bli betjänad utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många. Han har med sin tjänst gett oss rätt att bli Guds barn, vara hans lärjungar och tjäna honom. Det är en värdighet vi aldrig kan förtjäna själva.

Johannes visade vilken skillnad det var mellan hans och Messias styrka. Johannes döpte med vatten, men Messias skulle döpa i Ande och eld. Det innebär inte att dopet i vatten var utan den helige Andes kraft. Jesus säger ju till Nikodemus att pånyttfödelsen sker genom vatten och Ande. Men Johannes var en förvaltare av dopet. Messias däremot skulle själv sända den helige Ande så som det var förutsagt om honom i Skriften. Det skedde när han efter uppståndelsen utgöt den helige Ande på

Pingstdagen. Då visade sig tungor av eld som fördelade sig och satte sig på var och en av dem.

Johannes vittnade också om att Messias är starkare med en bild som framställer Jesus som domare över alla människor vid tidens slut. Liksom jordbrukaren skiljer agnarna från vetet ska världens Domare skilja troende från otroende. Han ska samla in vetet i sin lada men agnarna ska brännas upp i en eld som aldrig slocknar. Det innebär att de som tagit emot hans frälsning ska gå in i hans eviga härlighet. Men de som förkastat honom kommer själva att bli förkastade till ett evigt straff. Vårt liv slutar antingen på det ena eller det andra sättet och allt beror på vårt förhållande till Jesus. Den här frågan är viktigare för oss än alla andra problem som vi oroar oss för. Hur det än går så ska vi en dag lämna allt. Allt som då har betydelse är vårt förhållande till Jesus.

De tre verserna mellan Johannes vittnesbörd om Messias och skildringen av Jesu dop visar att Johannes förkunnade både lag och evangelium. Tänk inte att Johannes bara var en lagpredikant. Han förkunnade evangeliet om Jesus Kristus. Verserna visar också hur evangeliet togs emot av den otroende världen. Johannes blev satt i fängelse. Det är ett preludium till hur den otroende världen skulle ta emot Jesu undervisning. Världens tack var att halshugga Johannes och korsfästa Kristus. Det visar också vad den nytestamentliga kyrkan kan vänta av den otroende världen när vi förkunnar Bibelns budskap rent ock klart.

Sedan kommer så skildringen av Jesu dop. Vi har hört Johannes vittnesbörd om Jesus, nu får vi höra Guds eget vittnesbörd om sin Son. Medan Jesus bad hände fantastiska saker. Normalt är himlen stängd. Men vid några tillfällen har himlen öppnats. Himlen öppnades för profeten Hesekiel och han fick se syner från Gud. När Stefanus blev stenad fick han se himlen öppen och Människosonen stå på Guds högra sida. Medan Jesus bad öppnades himlen och från himlens härlighet sänkte sig den helige Ande över honom. Så var det förutsagt om honom. I Jesaja 42 kan vi läsa: *Se, min tjänare som jag uppehåller, min utvalde, i vilken min själ har sin glädje. Jag har låtit min Ande komma över honom.*

I och med detta blev Jesus smord till sitt ämbete som Profet, Präst och Kung. I Gamla testamentet blev profeter, präster och kungar avskilda för sitt ämbete genom att bli smorda med olja. Mose vigde Aron till präst genom att smörja honom med olja. Samuel smorde David till kung och Elia smorde Elisa till profet. Men det var förutsagt om Fräl-saren att han skulle bli *smord med glädjens olja mer än sina medbröder.*

Och att han skulle bli smord med glädjens olja syftar just på att han blev smord med den helige Ande vid sitt dop. Petrus vittnar: *Ni känner till det som har hänt i hela Judeen, med början i Galileen efter dopet som Johannes förkunnade: hur Gud smorde Jesus från Nasaret med den helige Ande och kraft...* Därför kallas han i Bibeln "den Smorde", alltså "Messias" på hebreiska eller "Kristus" på grekiska. Det syftar på att Jesus vid sitt dop blev smord med den helige Ande till sitt ämbete som Profet som kommit för att förkunna livets ord för oss, som Präst som kommit för att offra sig själv en gång för alla, som Kung vars rike omfattar allt och vars tron består i evighet.

När Anden sänkte sig över honom var det Guds sätt att identifiera Jesus som den utlovade Messias. *Johannes vittnade och sade: "Jag såg Anden komma ner som en duva från himlen och stanna över honom. Jag kände honom inte, men han som sände mig att döpa i vatten sade till mig: Den du ser Anden komma ner och stanna över, han är den som döper i den helige Ande. Jag har sett det och vittnat: han är Guds Son"* (Joh 1:32–34). För att bekräfta denna sanning kom också Faderns röst från himlen. Och av Faderns ord förstår vi att Jesus är Guds älskade Son. Hur ska vi förhålla oss till honom? Ja, vi ska frukta och älska honom över allting och tillbe honom som Gud. Det var också det anspråk som Jesus gjorde. Han sa till judarna: *Den som inte ärar Sonen ärar inte heller Fadern som har sänt honom.* De ansåg att Jesu anspråk på gudomlig ära var en hädelse och de försökte döda honom. Men mot bakgrund av vad som skedde vid Jesu dop borde de ha förstått att det inte kan vara på något annat sätt. Gudomlig ära och tillbedjan tillhör honom.

Fadern sade med en röst från himlen att Jesus är hans älskade Son, i vilken han har sin glädje. Fadern visste att Jesus skulle utföra sitt tunga uppdrag på ett perfekt sätt ända till slutet. Jesus är en glädje för Fadern därför att han villigt åtog sig det frälsningsuppdrag han var sänd att utföra. Det bestod i att offra sig själv för att vi ska bli frälsta. Han kom som Guds lamm för att ta bort världens synder. Och han blev lydig intill döden på korset.

Berättelsen om Jesu dop framställer klart de tre personerna i den heliga Treenigheten. Jesus, Guds evige Son som blivit människa stod där som den som blev döpt. Den helige Ande sänkte sig över honom i synlig form som en duva. Och Faderns röst hördes från himlen som öppnat sig. Bibeln lär klart och tydligt att Gud är tre personer, Fadern, Sonen och den helige Ande. Ordet "treenig" eller "treenighet" finns inte

i Bibeln utan det är ett konstruerat ord för att försöka fånga vad Bibeln lär om Gud. Gud är tre personer men ett enda gudomligt väsen. Jesus säger också på ett ställe: *Jag och Fadern är ett*. Då menar han inte att han och Fadern är en person. Jesus är en person, Fadern är en annan. Men de är ett gudomligt väsen. Fadern, Sonen och Anden är ett – en Gud. Bibeln gör inte det minsta försök att förklara detta för oss så att vi ska kunna förstå det med vårt förnuft. Ordet ”treenighet” är ett försök att sätta namn på en lära som är klar och tydlig i Bibeln men som vi inte kan förstå med förnuftet.

Till sist ska vi säga att Jesus naturligtvis inte kom till Johannes för att genom dopet bli renad från egna synder. Jesus var utan synd. Han blev döpt som den som bar hela världens synd. Gud hade lagt all vår skuld på honom. Texten började med att enkelt konstatera: *När nu allt folket döptes, blev även Jesus döpt*. Han förenade sig med alla andra som kom för att bli döpta. Han blev lik oss i allt. I dopet liksom på korset blev han räknad bland förbrytare.

Vi behöver dopet lika mycket som allt folket som kom och blev döpta tillsammans med Jesus. Därför ska vi komma ihåg att vara glada över vårt dop. Dopet kommer från Jesus och i vårt dop blir vi förenade med honom liksom han i sitt dop förenade sig med oss. Det dop som Johannes förvaltade hade samma verkan som dopet som Jesus instiftade för Nya testamentets kyrka. Johannes förkunnade *omvändelsens dop till syndernas förlåtelse*. Det är vad dopet ger – syndernas förlåtelse. Dopet sker en gång och aldrig mer. Men dopets verkan är kvar hela vårt liv. I kraft av dopet är våra synder förlåtna och vi förenade med vår Frälsare. Det är en källa till tacksamhet och glädje livet ut.

Bibelläsning med feministiska glasögon

Det är vanligt i vår sekulariserade tid att inte visa respekt för Bibelns synsätt, vad som verkligen står i Bibeln. Utgår man ifrån att Bibeln precis som andra gamla texter innehåller människotankar, ofta förlegade, tycker man sig hitta det man utgår ifrån. Tar man sin utgångspunkt i någon ”ism” på modet, t ex feminism eller gnosticism, kommer denna förförståelse av tillvaron att spela en avgörande roll för tolkningen. Den fungerar som ett slags glasögon som styr vad man tycker sig se och tolkningen blir därefter.

Grundläggande för objektiv forskning, en saklig tolkning av texter, är att göra sig väl förtrogen med studieobjektet, i detta fall Bibeln. ”Det gäller att lyhört lyssna till Bibelns alla data och anspråk och inte blanda ihop sin egen eventuellt avvikande uppfattning med vad Bibeln gör gällande om sig själv och sina uppgifter. Det är ovetenskapligt att välja ut sådant ur Bibeln som man finner kan styrka ens förhandsuppfattning, medan annat som man finner oacceptabelt förtiges” (S. Erlandsson, *Förutsättningslös bibelforskning?* (Bibel och vetenskap nr 4, 1972, s 6).

I boken *Guds olydiga revben* (Norstedts 2017) får vi följa med när Gunilla Thorgren läser Bibeln *med feministiska glasögon*. Det är en absurd och skräckfylld upptäcktsfärd genom årtusenden av kvinnohat och förtryck. Nu har boken blivit teatercirkus i samarbete med Cirkus Cirkör, först på Dramatens stora scen i Stockholm och fr o m 7 maj på Malmös stadsteater. Föreställningen är signerad av Tilde Björfors, cirkusdirektör och regissör.

Guds olydiga revben vill vara en feministisk uppgörelse med det som sägs vara Bibelns kvinnosyn. Thorgren menar att Bibeln innehåller ”mer skitsnack om kvinnor” än hon kan tåla, vidare att Jesus var en följd av att jungfru Maria blev våldtagen och att han kan ha varit ett problem-barn. Feminister ser för övrigt mankön och kvinnkön som en förlegad, social konstruktion och inte som Guds goda skapelseordning (1 Mos 1:27). De anser att Bibelns skapelseberättelse förringar kvinnans värde.

I själva verket ligger det inte något förringade i att kvinnan skapades från mannens sida av ett av hans revben. Kvinnan är en viktig Guds gåva, en underbar partner som ett viktigt komplement till mannen. ”*Det är inte bra att mannen är ensam. Jag ska göra en medhjälpare åt honom, en som är hans like*” (1 Mos 2:18). Bland djuren fanns ingen medhjälpare som var hans like”, ”på samma nivå som han” (på hebr. *k'negdó*), 1 Mos 2:20. Däremot är kvinnan av samma kött och blod som mannen, av samma värde, ”ben av mina ben och kött av mitt kött” (v 23). Hon skapades inte av mannens huvud för att råda över honom. Hon skapades inte av mannens fötter för att han skulle trampa på henne. Hon skapades av ett revben från mannens sida för att stå vid hans sida som medhjälpare. Till skillnad från djuren är hon ”på samma nivå som han”.

Det är sant att mannen enligt Bibeln har fått ett ledaransvar som kvinnans huvud (1 Kor 11:3, Ef 5:23). Både kvinnan och familjen drabbas om mannen vägrar ta sitt ledaransvar, vilket tyvärr ofta händer. Riktigt illa blir det om mannen i strid med Guds vilja missbrukar sitt ledaransvar till översitteri och våld mot hustru och barn. Det är en svår synd. Kvinnan och barnen är en stor Guds gåva och mannen ska älska sin hustru lika högt och osjälviskt som Kristus har älskat församlingen (Ef 5:25). Man och hustru ska enligt Bibeln fungera som ett kärleksfullt team, en samverkande enhet som präglas av Kristi osjälviska och uppoffrande kärlek.

På grund av synden som kom in i Guds goda skapelse efter Adams och Evas syndafall (1 Mos 3) har dessvärre mycket av Guds goda ordningar missbrukats. Sexualitetens gåva missbrukas i själviska syften och kvinnor har förnedrats och utsatts för avskyvärt våld. Nästan varje dag kan vi läsa i tidningar om misshandel och våldtäkter både i och utanför äktenskapet. Ledarskap är en tillgång för ett fungerande team. Men när ledarskap missbrukas är orsaken helt och hållet människans syndiga själviskhet och onda lustar, inte Guds skapelseordning. Jesus säger om människans syndiga hjärta: ”Från hjärtat kommer onda tankar, mord, äktenskapsbrott, sexuell omoral, stöld, falskt vittnesbörd och hädelser” (Matt 15:19).

Den man som genom Guds lag sett sin synd och lär känna Kristus som sin ende Frälsare genom evangeliet, vill överge och bekämpa sin synd och av tacksamhet för förlåtelsen älska sin nästa. Han ser då sin hustru som en underbar medhjälpare och Guds gåva i ansvaret för barn

och familj. Kvinnoförtryck vittnar om upproriskhet mot Gud och hans skapelseordning.

TV4-programmet ”Efter tio med Malou” den 27/3 gästades av Gunnilla Thorgren och Tilde Björfors och innehöll ett långt inslag om föreställningen *Guds olydiga revben*. Malous gäster framhöll att det finns ett arv av kvinnoförtryck som Bibeln är medskyldig till. Malou som sett föreställningen fyllde i att hon ansåg denna feministiska pjäs vara ”helt fantastisk”. Hon höll upp en bibel och sa: ”Det är en ohygglig läsning att läsa bibeln när man tar på sig feministiska glasögon.” Som exempel på ”en gammaltestamentlig kvinnosyn” nämndes Domarboken 19–20, texten om den fruktansvärda gruppvåldtäkt som Gibeas onda män genomförde.

Domarboken 19–20

Det är ofattbart hur Malou m fl kan lasta Gamla testamentet för en gruppvåldtäkt som Bibeln kraftigt fördömer som ett fruktansvärt illdåd. Därför finner jag det angeläget att klara ut vad som är Gamla testamentets och för övrigt hela Bibelns kvinnosyn. Att kalla den kvinnosyn som Gibeas onda män ger uttryck för och på ett förfärligt sätt praktiserar för ”en gammaltestamentlig kvinnosyn” är ett exempel på hur tokigt det kan bli när ett för texten främmande synsätt tillåts styra tolkningen.

Bibeln skildrar gång på gång och osminkat människans ondska och syndiga handlingar alltifrån syndafallets dag. Inte bara hedningarna praktiserar grova synder. Också Israels barn avfaller ständigt från Guds bud och goda ordningar trots hans stora godhet mot dem. Vill man läsa en bok som bara berättar om goda människor ska man inte läsa Bibeln. Redan tidigt fick syndafallet allvarliga konsekvenser. Bibeln berättar hur Adams och Evas son Kain mördade sin bror Abel (1 Mos 4) och ”att människornas ondska var stor på jorden, att deras hjärtans alla tankar och avsikter ständigt var alltigenom onda” (1 Mos 6:5). Människors ondska och syndiga handlingar förstör och för med sig Guds vrede och straff.

Det avskyvärda illdåd som skedde inom Benjamins stam genom Gibeas onda män kräver att ”uslingarna” straffas. Innan domen falls över Gibeas män får den mördade kvinnans man redogöra för övriga israeliter vad som hänt:

Jag och min bihustru kom till Gibeas i Benjamin för att stanna där över natten. Då blev jag angripen av Gibeas män. De omringade huset

om natten för att komma åt mig. Mig tänkte de döda, och min hustru skändade de så att hon dog. Då tog jag min bihustru och styckade henne och sände delarna över hela området för Israels arvedel, eftersom de hade gjort något så skamligt och dåraktigt i Israel (Dom 20:4–6).

Det som hade skett och det som den mördade kvinnans man kände sig tvingad att göra *för att alla i Israel skulle förstå allvaret i det som hänt*, det kommenteras så här: ”Något sådant har aldrig skett eller setts från den dag då Israels barn drog upp ur Egyptens land ända till i dag” (Dom 19:30). Gamla testamentet tar det alltså mycket allvarligt med brott mot kvinnor, ja med all brottslighet. *De skyldiga måste dömas* och de som mördat har enligt GT förverkat rätten att leva. Redan i 1 Mos 9:6 står det: ”Den som spiller människoblod, hans blod ska utgjutas av människor, för Gud har gjort människan till sin avbild” (1 Mos 9:6). Att Gud har skapat människan *till sin avbild*, det betyder att hon ska vara god alltigenom, alltså lik Gud i godhet, kärlek, rättfärdighet och omtänksamhet. Hon ska älska den ende sanne Guden, godhetens källa, över allting och sin nästa som sig själv. Följden av detta blir: ”Du ska skaffa bort det onda hos dig” (5 Mos 13:5).

Israels stammar sände män till hela Benjamins stam och lät säga: 'Vad är det för illdåd som har begåtts bland er! Lämna ut uslingarna i Gibeon så att vi får döda dem och avlägsna det onda från Israel.' Men benjaminiterna ville inte lyssna till sina bröder israeliterna” (Dom 20:12–13).

Bibeln visar tydligt och konkret genom hela Israels historia de grava följderna av syndafallet, att alla människor föds med synd och synden sprider sig som en surdeg när den tolereras. Synden är inte bara en yttlig smuts som lätt kan tvättas bort. Jesus säger som nämnts ovan: ”*Från hjärtat* kommer onda tankar, mord, äktenskapsbrott, sexuell omoral, stöld, falskt vittnesbörd och hädelser” (Matt 15:19). Också stora troshjältar som Mose, David, Petrus och Paulus är ofullkomliga syndare. Endast Guds nåd och oförtjänta förlåtelse är syndares räddning. Endast Gud kan genom sin unike Son, Messias, rädda syndare från synden och dess lön som är döden. Han utlovade denna räddning redan på syndafallets dag (1 Mos 3:15) och löftet gick i uppfyllelse när Messias, dvs Jesus Kristus, kom och genomförde den utlovade ställföreträdande försoningen (se Jes 53). Denna räddning erbjuds alla och endast den som förkastar den går förlorad. ”Den som tror på Sonen har evigt liv” (Joh 3:36). ”Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet” (Joh 5:24).

Det var en svår synd att Benjamins stam försvarade brottslingarna och inte ville lämna ut dem till att straffas. Därmed blev hela denna stam medskyldig till den förfärliga gruppvåldtäkten i Gibeon och Israels övriga stammar ställdes nu inför ett svårt problem: Hur ska de kunna skaffa bort från Israel det onda när nu en hel stam vägrade göra det? De tar allvarligt med benjaminiternas vägran att skaffa bort synden och även med den ed som de avlagt: "Ingen av oss ska ge sin dotter till hustru åt någon benjaminit" (Dom 21:1). En ed fick ju inte brytas! Den lösning de kommer fram till är deras egen nödlösning, inte en lösning som gavs dem från Gud. Domarboken slutar nämligen med orden: "Var och en gjorde vad han själv ansåg vara rätt."

Skillnaden mellan gamla och nya förbundet

Under gamla testamentets tid inrättades nationen Israel som *en teokrati* i samband med Sinaiförbundet. Det innebar att nationen i sin helhet skulle lyda den ende sanna Gudens lagar. Teokrati betyder "gudsstyre". Någon skillnad mellan Guds folk och nationen fick inte finnas. Därför måste all olydnad i nationen utrotas. Det onda måste bestraffas och skaffas bort omgående. "Du ska skaffa bort det onda hos dig" (5 Mos 13:5). I teokratien kan domen inte vänta till den yttersta dagen.

Förbundet vid Sinai var, till skillnad från förbundet med Abraham och det nya förbundet, ett *tvåsidigt* förbund. Ett villkor för Herrens nådiga beskydd och välsignelse var att folket hade Gud som sin kung, lyssnade till hans ord och följde hans föreskrifter. Detta lovade folket när förbundet ingicks: "Allt som HERREN har sagt vill vi göra" (2 Mos 24:3). Det upprepades påföljande dag: "Allt som HERREN har sagt vill vi göra och lyda" (2 Mos 24:7). Herrens frälsningsgärning i samband med uttåget ur Egypten och hans nådiga hjälp därefter borde leda till stor tacksamhet och en gudsfruktan som bar frukt i villig förbundstrohet. Strax innan förbundet ingicks sa Herren: "*Ni har själva sett* vad jag har gjort med egyptierna och hur jag har burit er på örningar och fört er till mig. *Om ni nu* hör min röst och håller mitt förbund, *ska ni av alla folk vara min dyrbara egendom*, för hela jorden är min. Ni ska för mig vara *ett rike av präster och ett heligt folk*" (2 Mos 19:4–6).

Israels folk fick ett speciellt tjänaruppdrag som Guds heliga folk. Men dessvärre svek folket gång på gång sitt uppdrag. Jesaja skriver: "*Vem är så blind som min förtrogne, så blind som HERRENS tjänare?* Du har sett mycket men inte tagit vara på det. Öronen är öppna, men ingen

lyssnar” (Jes 42:19f). ”Detta folk kommer nära med sin mun och ärar mig med sina läppar, men *håller sitt hjärta långt ifrån mig*” (Jes 29:13). Herren säger genom Jeremia: ”Det bud jag gav dem var detta: ’*Lyssna till min röst*, så ska jag vara er Gud och ni ska vara mitt folk. Vandra helt på den väg jag befäller er, så ska det gå väl för er.’ *Men de ville inte höra eller lyssna till mig, utan följde sina egna tankar och sitt onda, hårda hjärta.* De vände ryggen till mig, inte ansiktet. Från den dag era fäder drog ut ur Egyptens land ända till i dag har jag sänt alla mina tjänare profeterna till er, gång på gång har jag sänt dem. Men de ville inte höra eller lyssna till mig. De var upproriska och gjorde ännu mera ont än sina fäder” (Jer 7:23–26).

Gud hade varnat för detta avfall redan genom Mose: ”Om ni inte hör på mig och inte gör efter alla dessa bud, om ni föraktar mina stadgar och avvisar mina bud, så att ni inte följer alla mina bud utan bryter mitt förbund, då ska också jag handla på samma sätt mot er. Jag ska straffa er med skräck, med tärande sjukdom och feber, så att era ögon försmäktar och er själ tynar bort” (3 Mos 26:14–16. Läs också kapitlets fortsättning och 5 Mos 28:15ff om olydnadens följder).

Mot bakgrund av *förbannelsen* pga Adams och Evas syndafall (1 Mos 3:14–19) kallas den enda räddningen undan syndens följder för *välsignelsen* (1 Mos 12:3; 22:18; 28:14; Gal 3:8–14). Denna välsignelse kan ingen människa förtjäna. Den är en gåva helt av nåd och den har makt att upptända tro, att omvända dem som inte tror att tacksamt förtrösta på Herren i stället för att vara upproriska. Men de flesta förhärdar sig mot Herrens godhet. *Endast en rest* av Israel vänder sig till Herren i tro. ”En rest ska vända om, en rest av Jakob, till *Gud den Mäktige* (= Messias enligt Jes 9:6). För även om ditt folk, Israel, vore som havets sand, så ska bara en rest av det vända om” (Jes 10:21f).

I nya förbundet sammanfaller inte Guds folk med en viss nation utan det består av troende från alla nationer och stammar och folk och språk. Dessa troende finns inom länder som i regel rymmer en blandning av ideologier, många hatiska mot de troendes tro, lära och beaktelse. Troende från hednafolken är lika mycket Guds folk som den troende resten från Israel. *Skiljemuren mellan Guds Israel och andra folk har rivits i och med Messias död på korset, försoningsoffret en gång för alla* för alla människors alla synder. ”I sin kropp har han satt lagen ur kraft med dess bud och stadgar” (Ef 2:14f).

De som lever i upproriskhet mot Gud och hans vilja kallas i Nya tes-

tamentet för världen. När den utlovade Frälsaren kom till världen, ville den inte veta av honom (Joh 1:10). Jesaja hade i förväg sett: "Han var föraktad och övergiven av människor" (Jes 53:3). Paulus skriver: "Den här världens visdom är nämligen dårskap inför Gud" (1 Kor 3:19). Johannes skriver: "Hela världen är i den ondes våld" (1 Joh 5:19). Jesus kallar den onde för "denna världens furste" (Joh 12:31; 14:30).

Jesu sa: "Jag har inte kommit för att döma världen utan för att frälsa världen. Den som förkastar mig och inte tar emot mina ord har en domare över sig: det ord som jag har talat ska döma honom *på den yttersta dagen*" (Joh 12:47–48). Domen får alltså vänta till den yttersta dagen. I världsliga riken finns de troende *omgivna* av en otroende värld och så kommer det att förbli fram till världshistoriens sista dag, den stora domedagen. Jesus sa tillrättavisande till dem som kanske hade den gammaltestamentliga teokratin i tankarna: "Låt båda (ogräset och den goda säden) växa tillsammans fram till skörden." "Annars hade ni behövt lämna världen!", tillägger Paulus (1 Kor 5). "Ogräset är den ondes barn." "Den goda säden är rikets barn", dvs de troende. Med åkern menas inte Guds folk, för i de troendes församling får inte uppror mot Gud ges utrymme. Jesus är tydlig: "Åkern är *världen*" och "skörden är *tidens slut*" (Matt 13:24–30, 36–43). Guds rike är inte ett världsligt rike utan trons rike. "Mitt rike är inte av den här världen", sa Jesus (Joh 18:36).

När ett världsligt rike blir en teokrati, identiskt med Guds folk, så som fallet var under Sinaiförbundets tid, fick samexistens mellan gott och ont inte tillåtas. "Du ska skaffa bort det onda hos dig" (5 Mos 13:5). Domen över det onda kunde därför inte vänta till domedagen, så som fallet är under nya förbundets tid. Därför möter vi ett verkställande av hårda straff i Gamla testamentet. Den som hädade Gud drabbades av dödsstraff, likaså den som grovt missbrukade sexualitetens gåva till promiskuitet, samkönad sex eller tidelag.

Som Herrens egendomsfolk fick israeliterna inte ta efter hednafolkens seder och dyrka avgudar och offra till dem. "Se till, så att inte era hjärtan blir förförda och ni viker av och tjänar andra gudar och tillber dem, för då ska HERRENS vrede upptändas mot er" (5 Mos 11:16). "När HERREN din Gud har utrotat de hednafolk som du nu kommer till för att fördriva, och du har drivit bort dem och bor i deras land, se då till att du inte lockas till att följa deras seder, sedan de blivit rövda ur vägen för dig. Fråga inte efter deras gudar, så att du säger: 'Hur dyrkade dessa folk sina gudar? Jag vill göra på samma sätt.' Så ska inte du göra när du tillber

HERREN din Gud, eftersom allt som HERREN avskyr och hatar har de gjort till sina gudars ära. Till och med sina söner och döttrar bränner de upp i eld åt sina gudar” (5 Mos 12:29–31).

Dödsdomarna mot avgudadyrkarna och fördrivningen av dem hade sin grund i att de under lång tid grovt förbrutit sig mot Guds skapelseordning. På Abrahams tid hade amoreerna, Kanaans urbefolkning, ”ännu inte fyllt sina synders mått” (1 Mos 15:16). Men när Gud drygt 600 år senare upprättar sin teokrati med Israels barn och de får inta amoreernas land, *då är deras synders mått mer än fullt och straffet måste drabba dem i all sin grymhet*. Läsningen av de grymheter som drabbade folken i Kanaan väcker obehag hos oss men vittnar om *allvaret med att framhärda i synd och vittnar om den yttersta domens allvar*.

Fastän israeliterna gång på gång fick bevittna Guds frälsande godhet mot dem och hur han genom de många syndoffren förebildade Messias ställföreträdande försoning och förlät syndare, svek majoriteten ändå sitt tjänaruppdrag och tog efter hedningarnas ogudaktiga seder. Även när straffdomen till sist måste drabba det utvalda egendomsfolket med massdeportationer, fångenskap och död, och Jerusalem och dess heliga tempel brändes ner av Guds vredesverktyg babylonierna, fortsatte de flesta av de överlevande med avskyvård avgudakult.

Jeremia vädjade till de överlevande som sökte sin tillflykt till Egypten: ”Så säger HERREN Sebaot, Israels Gud: Ni har sett all den olycka som jag har låtit drabba Jerusalem och alla Juda städer. Se, de ligger nu öde och ingen bor i dem *på grund av det onda de gjorde*. De väckte min vrede genom att gå bort för att tända rökelse och tjäna andra gudar som varken de eller ni själva eller era fäder har känt. Jag har sänt till er mina tjänare profeterna. Jag har sänt dem gång på gång och sagt: *Gör inte dessa avskyvärda ting som jag hatar*. Men de ville inte lyssna och inte vända örat till, så att de vände om från sin ondska och slutade att tända rökelse åt andra gudar. Därför vällde min harm och vrede fram, och den brann i Juda städer och på Jerusalems gator så att de blev ödelagda och skövlade som de är än i dag. Och nu säger HERREN Gud Sebaot, Israels Gud, så: *Varför drar ni så mycket ont över er själva? Ni utrotar ur Juda både man och kvinna, barn och spädbarn, så att ingen enda av er blir kvar*” (Jer 44:2–7).

Trots Jeremias vädjan till de överlevande som mot Guds vilja ville återvända till Egypten och trots att de sett vilken olycka deras avfall från HERREN hade lett till, svarade de: ”Vi tänker inte höra på dig när det

gäller det du har talat till oss i HERRENS namn, utan vi kommer att göra allt som vår mun har lovat, att tända rökelse åt himlens drottning och utgjuta dryckesoffer åt henne, så som vi och våra fäder, våra kungar och furstar gjorde i Juda städer och på Jerusalems gator” (Jer 44:16f).

Gnosticisemen

Gunilla Thorgren och Tilde Björfors och böcker som sprider gnostiska konspirationsteorier, t ex *Da Vinci-koden* (2004), betraktar Nya testamentets apostoliska vittnesbörd som en manipulation av män. Vi måste göra oss av med arvet från Bibeln, menar de. Inspirerade av gnosticisemen vill de göra upp med apostlarnas vittnesbörd om Jesus och hans frälsningsgärning. För en närmare redogörelse för gnosticisemen och de gnostiska sekterna evangelierna, se min bok *Gardells Gud, Da Vinci-koden och Bibeln* (XP Media 2005).

Gnostikerna kom att häftigt angripa apostlarnas vittnesbörd om Jesus som Guds unike Son. De var blinda för att hans ställföreträdande försoningsgärning är evangeliets kärna, glädjebudskapet för alla syndare, den sanna uppfyllelsen av Gamla testamentets frälsningslöften. När Bibeln betonar att människan inte kan frälsa sig själv, säger gnostikerna motsatsen. De förespråkar en självfrälsning, att själen successivt kan befria sig från materians kraft och genom sin gudagnista lyfta sig till allt högre nivåer med hjälp av *gnosis* (kunskap), därav namnet gnosticism. De menar sig ha fått en hemlig och unik *gnosis* från Jesus som han bara delgivit dem.

En av de gnostiska skrifter som kom till under århundradena efter apostlarnas tid är ”Evangeliet enligt Maria (Magdalena)”. Prof. Dick Harrison skriver i SvD: ”Marias evangelium skapades av allt att döma av en gnostisk sekt som av den kristna kyrkan stämplades som irrlärog.” Det Maria talar om i en av sina visioner är fullt av gnostiska anspelningar. När Gunilla Thorgren vill göra gällande att de manliga apostlarna har manipulerat bort Maria Magdalenas evangelium från Bibeln och att Maria manipulerats bort som en av Jesus främsta apostlar, finns det inget som helst vetenskapligt stöd för detta. Det var aldrig fråga om att gnostikernas dokument skulle uteslutas ur Bibeln. De tillhörde nämligen aldrig Bibeln och de var aldrig aktuella för ett upptagande bland Bibelns kanoniska skrifter. När gnostiska ”evangelier” började dyka upp, jämfördes de med de apostoliska evangelierna och genomskådades som oapostoliska och falska.

Varken Maria Magdalena eller någon annan av Jesus kvinnliga lärjungar utvaldes till apostel. Da Vinci-koden påstår t o m, helt utan grund, att Jesus var gift med Maria Magdalena. Det verkar som om Gunilla Thorgren gått på det också. Feministernas försök att hitta ett kvinnligt ledarskap i urkyrkan och att Nya testamentets män manipulerat bort det är helt gripet ur luften. När en ny apostel skulle utses efter Judas Iskariot preciseras *vad som krävdes för att inneha apostlaämbetet* (se Apg 1:21–22): det måste vara ”en av de män som har varit med oss under hela den tid då Herren Jesus gick in och gick ut ibland oss, från det att han döptes av Johannes till den dag han togs upp ifrån oss, en av dem måste vara ett vittne om hans uppståndelse tillsammans med oss.” Akademiledamoten Mats Malms påstående att han hittat en kvinnlig apostel i Nya testamentet avslöjades i Biblicum nr 1/2019, s 38 f som helt grundlöst.

SE

“Med svansarna hopbundna”

av Ola Österbacka¹

1 Inledning

Ämnet känns kanske konstigt. Vad menas med att svansarna är hopbundna?

Den som känner Luther vet att han använde ett färgstarkt språk. Några vet säkert att orden är lånade från förordet till Stora Galaterbrevskommentaren. Luther anknyter till Dom 15:4, där Simson band ihop svansarna på 300 rävar två och två och satte en fackla mellan de två svansarna. Sedan tände han facklorna och släppte ut rävarna som då gjorde stor skada på filisteernas åkrar och odlingar.

Vi ska låta själva föredraget leda oss fram till vad Luther menade och hjälpa oss att dra slutsatser vilka rävarna kan tänkas vara i vår tid. Vi ska börja med att ta en titt på reformationstidens olika grupperingar och vi ska särskilt hålla reformationens materialprincip – rättfärdiggörelsen genom tron – i fokus.

2 Historisk tillbakablick

Luthers huvudmotståndare var givetvis *romarna*, dvs påvedömet, som hade förvanskat det bibliska nådebudskapet så att det blev en gärningslära. Men medan reformationen gick framåt uppträdde också andra reformatorer som han måste avgränsa sig från. Vi går här inte in så mycket på Luthers strid med den romersk-katolska kyrkan, för den är rätt så väl känd, men vi återkommer till den när vi kommer till nutiden. I stället ska vi se på andra reformatorer och ledare på 1500-talet.

Ett namn som vi förknippar med dem är *Thomas Müntzer* (1489–1525) som uppmanade till uppror mot överheten och därmed blev pådrivare i bondeupproret. En annan var *Andreas Karlstadt* (1480–1551) som under Luthers vistelse på Wartburg 1521–22 började genomföra reformer som höll på att gå överstyr.

---

1 Föredrag hållet vid Biblicumdag på Fridhem i Vännäs 20/1 2017.

En av Luthers huvudmotståndare var *Huldrych* (Ulrik) *Zwingli* (1484–1531) i Zürich. Mest känd är han kanske från religionssamtalen i Marburg 1529. Frågan var om nattvarden ska betraktas som Kristi sanna kropp och blod, vilket Luther lärde, eller som en symbolisk representation, vilket var Zwinglis lära. Han biträdades av *Johannes Oecolampadius*.

Samtalen i Marburg visade att klyftan mellan lutheraner och zwinglianer hade blivit omöjlig att överbrygga. När Zwingli dödades i en väpnad konflikt med den schweiziska statsmakten 1531 blev hans rörelse till en början utan ledare.

En del av Zwinglis lärjungar i Zürich kritiserade både Luther och Zwingli för att inte vara konsekventa i sin reformation. En sådan grupp var de som förkastade barndopet. De kallades *anabaptister* (från grekiskans *anabaptizā*), eller vederdöpare (omdöpare). I Tyskland var *Balthasar Hubmaier* (ca 1485–1528) en aktiv påverkare till bondeupproret på 1520-talet och han blev anabaptisternas främste ledare.

En annan betydelsefull ledare för anabaptisterna var holländaren *Menno Simons* (1496–1561). Han har gett upphov till *mennoniterna*, som är verksamma än i dag och enligt Wikipedia har 1,3 miljoner anhängare. Det fanns ännu i början av 1900-talet en mennonitisk församling i Skåne. En utbrytargrupp som kallar sig *amish* finns i USA. Den är känd för ålderdomliga seder, stora familjer och hård disciplin. Den är snabbt växande och uppskattas ha över 200 000 medlemmar.

Simons var från början katolsk präst, men han började tvivla på transsubstantiationsläran och senare också på barndopet. Han predikade en radikal icke-vårdslära, vapenvägran samt vägran att avlägga ed och inneha världsliga ämbeten. I stort sett samma läror finns också i dag inom många baptistiska grupper.

Den av Zwinglis lärjungar som blivit mest känd är nog fransmannen *Jean Calvin* (1509–1564) som mest var verksam i Genève. Han gav sitt namn åt *kalvinismen*, som finns bland de protestantiska rörelserna i Västeuropa och Amerika, eller de *reformerta*. Kalvinisternas kanske mest typiska lära är den dubbla predestinationen, alltså att Gud inte bara har bestämt i sitt råd från begynnelsen vilka som ska bli saliga utan också vilka som blir evigt förtappade.

Zwinglis och Calvins symboliska nattvardslära är en av de typiska lärorna för reformerta protestanter. Också bland liberala lutheraner har man i praktiken mer eller mindre antagit en symbolisk förståelse av Kristi kropp och blod.

En senare reformator som fått stor betydelse ända tills i dag var *Jacobus Arminius* (1560–1609) som var verksam i Nederländerna. Från hans namn har vi *arminianismen*, som är diametralt motsatt mot den kalvinistiska predestinationsläran. Arminius menade att människans fria vilja går att kombinera med tron att Gud är allsmäktig.

Arminianismen har inte någon större betydelse som religionssamfund, men genom att den influerade anglikanska kyrkan och metodismen har dess idéer spritt sig vida omkring inom protestantismen.

Av de rörelser som vi här tagit upp översiktligt ska vi företa en närmare granskning av två: baptistiska rörelser och arminianismen.

3 Barndopet och baptismen

Vad lär den lutherska kyrkan om dopet?

Luther säger i Lilla katekesen:

Dopet verkar syndernas förlåtelse, frälsar från döden och djävulen och ger evig salighet åt alla som tror det som Guds ord och löften lovar.

Det är starka saker! Dopet verkar syndernas förlåtelse, frälsar och ger evig salighet. Vidare säger Luther att dopet är ett bad till ny födelse i den helige Ande (Tit 3). Kort sagt: dopet ger oss rätt att vara Guds barn och öppnar himlen för oss genom tron, som vi får i dopet.

Det är bara den fullkomliga rättfärdighet som Jesus ger de sina genom dopet och tron som håller inför Gud. Den har ingen fläck, eftersom den är Jesu egen rättfärdighet. Den är i sin helhet en gåva av Gud. Ingenting i den beror på oss eller på något som vi företar oss för att vinna den. Därför kan den inte vara beroende av att vi framför en bekännelse eller avger ett vittnesbörd om vår tro. Att förutsätta vår egen bekännelse som *villkor* innan Gud kan förklara oss rättfärdiga kallar Luther avgudereri. Ett sådant avgudereri är avskyvärt inför Gud.

Just därför är det så välsignat att få visa på vad Gud har gjort innan vi alls kunde bestämma oss eller med vår egen avgörelse avlägga en bekännelse. Guds nåd i form av barndopet är en stor välsignelse genom att det tillerkänner Gud allt handlande för vår frälsning långt innan vi kunde vara med och påverka.

Förkastandet av barndopet med tillhörande omdop som vuxen efter en medveten bekännelse är en lära som härstammar från reformationstiden, dvs anabaptismen. Vi kan kort tala om den baptistiska synen. Mest utpräglad finns den läran i pingströrelsen.

Baptisterna låter inte Guds handlande vara ensamt (*monergism*) utan förutsätter att människan ska vara med (*synergism*). Luther avvisar dem eftersom ”de framhäver gärningarna och personens värdighet mot nåden”. Människans bekännelsehandling och en medveten tro blir en gärning som fråntar Gud äran. Baptismen förkastar alltså *Sola gratia*, nåden allena, likaväl som *Sola fide*, tron allena. Därmed kommer den i konflikt med reformationens materialprincip: rättfärdiggörelsen av tron.

Det är inte underligt att Luther genast i företalet till Stora Galaterbrevskomentaren gör upp med denna lära. Baptismen blir en parallell till romarnas gärningslära. Luther säger:

På liknande sätt fortsätter också papisterna alltjämt att framhäva gärningarna och personens värdighet mot nåden och åtminstone med sina ord kraftigt hjälpa sina bröder vederdöparna.

På pingst.se kan vi läsa följande angående dop:

Vi ser dopet som en akt där människan överlåter sig åt Gud, bekräftar och fullföljer sin omvändelse. ...

Om någon blivit döpt som barn men senare i livet kommer till personlig kristen tro och omvänder sig till Jesus Kristus så döps en sådan person till Kristus. Vi ser det inte som ett ”omdop”, utan menar att detta som görs i vuxen ålder efter egen bekännelse och eget beslut är det bibliska dopet. Man kan säga att spädbarnsdopet då underkänns och inte betraktas som ett egentligt dop.

Notera: *egen bekännelse, eget beslut*. Människans handlande sätts över Guds handlande.

I en del Facebook-inlägg har detta dragits ut till verkligt råskäll på oss som använder ”babydopet” som man kallar det.

En del baptister har klart mildrat sin kritik av barndopet i dag. Pingstkyrkan i Malmö, United Öresundskyrkan, som gjorts känd av sin färgstarka ledare *Magnus Persson*, har beslutat undersöka möjligheten till ett samarbete med EFS. Persson har under de senaste åren fått en ny syn på frälsningen tack vare att han studerat Luthers skrifter.

Han säger i en intervju i Dagen (27.5.2016; <http://www.dagen.se/dokument/sa-vande-magnus-persson-united-fran-party-till-luther-1.730816>), tidigare publicerad i EFS Budbäraren, om hur han upplevde Luthers undervisning:

Jag satt och skrek rakt ut hela tiden! Det var det bästa jag har läst! ”Stora Galaterbrevs-komentaren”, ”Om en kristen människas frihet” ... det är evangelium.

Han säger sig också ha upptäckt Rosenius.

Rosenius är svensk kristenhets bäst bevarade hemlighet. ... I hans texter blev jag första gången träffad av syndens djupa allvar och evangeliets klara ljus.

Samme Magnus Persson har skrivit ett positivt uttalande om Biblicums och XP Medias bok *Rättfärdiggörelsen genom tron – Martin Luthers nyupptäckt av det villkorslösa evangeliet* (2017).

Det blir nu mycket intressant att se hur pingströrelsen hanterar det här. Deras ledare Daniel Alm uppger att dopfrågan blir svår om United ansluter till EFS.

Det här är en utveckling som går rakt på tvärs med en annan uppseendeväckande kursändring; den som skedde när Livets Ords grundare Ulf Ekman tillsammans med sin hustru konverterade till Rom. Men det går jag inte in på nu.

I Sverige har Metodistkyrkan, Svenska Baptistsamfundet och Svenska Missionskyrkan gått samman i Eumenia-kyrkan. Också i Finland har alliansverksamhet blivit allt vanligare även om någon sådan organiserad sammanslagning inte har ägt rum – än.

Alliansbetonad verksamhet sker också inom konservativa kretsar via Oas-rörelsen. Det blir allt vanligare att röra sig över samfundsgränserna. Därför tonas också dopet ner som läroskiljande.

Det här hör samman med att läran om rättfärdiggörelsen blivit fördunklad. Vi läser vad Luther skriver i förklaringen till Gal 4:8:

Var och en som avfaller från artikeln om rättfärdiggörelsen saknar kännedom om Gud och är en avgudadyrkare. Därför är det sak samma om han sedan återvänder till lagen eller till avgudadyrkan. Det är sak samma om han kallas munk, turk, jude eller vederdöpare. Ty sedan denna artikel uppgivits, återstår intet annat än idel villfarelse, skrymteri, ogudaktighet och avgudadyrkan, även om det till synes är den högsta helighet.

Och längre fram:

Då därför t.ex. en vederdöpare föreställer sig att han behagar Gud om han döper om sig, om han överger hem, hustru och barn, om han späker sitt kött och utstår många vedervärdigheter intill själva döden, så finns i honom inte längre en gnista Kristus-kännedom, utan han har stängt Kristus ute och är fången i sina drömmar om gärningar, försakelser och späkningar, och i anden eller hjärtat finns det inte längre någon skillnad mellan honom och en turk, en jude eller en papist. Skillnaden ligger

uteslutande i det yttre väsende, den ritual eller de gärningar, som han för sig utväljer.

Vi ser att Luther tar in också andra saker i anklagelserna mot vederdöparna: yttre gärningar i form av försakelser och späkringar. En sådan har övergett läran om nåden allena genom att han börjat iakttä vad han själv gör i stället för att se endast på Kristus och hans verk för oss. Han lever alltså under lagen och inte under nåden. Här gäller precis samma sak som för katolikerna. De betonar sådant som vi själva ska göra.

I motsats till det lär den lutherska kyrkan att Gud har utvalt oss till frälsning redan innan världens grund var lagd, som det heter i Ef 1:4–8:

Han har utvalt oss i honom före världens skapelse till att vara heliga och fläckfria inför honom. I kärlek har han förutbestämt oss till barnskap hos honom genom Jesus Kristus, efter sin goda viljas beslut, till ära och pris för den nåd som han har skänkt oss i den Ålskade. I honom är vi friköpta genom hans blod och har förlåtelse för våra synder, tack vare den rika nåd som han lät flöda över oss med all vishet och insikt.

Så helt och fullkomligt tillhör förtjänsten Gud allena för att vi räknas som saliga, av nåd för Kristi skull.

4 Vår trålbundna vilja och arminianismen

När Luther började sitt reformarbete fick han stöd av en holländsk humanist, *Erasmus av Rotterdam* (ca 1466–1536), som bistod med viktiga kunskaper om Bibelns grundspråk. Men Erasmus kunde inte omfatta Luthers syn på människans syndafördärv. Han skrev 1524 en stridskrift: *Om den fria viljan* (De libero arbitrio diatribe sive collatio).

Nej, sa Martin Luther. Vi har ingen fri vilja i andliga ting. Han ansåg själv att hans svar till Erasmus *Om den trålbundna viljan* (De servo arbitrio) var hans förnämsta bok. Här tappade Luther en mängd anhängare som inte kunde hålla med honom om att vår vilja är bunden av vår fallna natur och inte själv kan lösgöra sig och vända sig till Gud. Det var ingen populär lära.

Men Bibeln lär så. I Rom 8:6f skriver Paulus:

Köttets sinne är död, men Andens sinne är liv och frid. Köttets sinne är fiendskap mot Gud.

Och i Ef 2:1:

Också er har Gud gjort levande, ni som var döda genom era överträdelser och synder.

Så skriver också Luther i förklaringen till den tredje trosartikeln:

Jag tror att jag inte av mitt eget förnuft eller av min egen kraft kan tro på eller komma till min Herre Jesus Kristus, utan den Helige Ande har kallat mig genom evangelium, upplyst mig med sina gåvor, helgat och bevarat mig i den rätta tron.

Vi kan inte göra början! Början görs av den helige Ande, och han verkar genom nådens medel, när han föder ett nytt liv i oss som varit döda av vår köttsliga natur.

Helt annorlunda låter det på evangelisationskampanjer eller väckelsemöten, som till exempel på de möten som var världsberömda genom Billy Graham för några tiotal år sedan.

Predikan om Jesus Kristus övergår mot slutet till en personlig vädjan. Det kan gå till så att man ber alla som vill ta emot Jesus i sitt liv att räcka upp en hand. De som vill lämna sig åt Jesus inbjuds att komma fram för förbön. Ofta ber man för sjuka som kommer fram.

I det här sammanhanget förekommer i många sammanhang tungotal som man ser som bevis för att en person har avgjort sig för Jesus och fått Andens smörjelse. I en del extremkarismatiska rörelser hör det till att man ska falla raklång till golvet. Det förekommer rörelser där man uppträder helt okontrollerat med skrik eller högljutt skratt.

Det centrala är att man avgör sig för att följa Jesus. Man måste själv fatta ett beslut. Det är något som ska starta hos oss själva. Man säger: Gud tvingar ingen. Du måste själv fatta beslut. Du måste avgöra dig.

Det här är kärnan inom arminianismen. Den utgör en motpol mot den bibliska och lutherska läran om Guds utkorelse från evighet. Det avgörande är människans egen avgörelse.

Hur försåtligt arminianismen kommer in också i konservativa väckelsekretsar vill jag belysa utifrån min egen erfarenhet. För ca 20 år sedan förde vi en diskussion i SLEF (Svenska Lutherska Evangeliföreningen i Finland) om vissa inslag i bibelstudieserien *Vägen genom Bibeln* av Curt Westman. Mycket av undervisningen är god och har biblisk grund, och serien är mycket uppskattad på många håll. Vi var några som reagerade bland annat på följande undervisning (avsnitt om 1 Mos 46, program 52):

Det är viktigt för Gud att få lov att nedteckna ditt namn i Livets bok. I Adams släkttafva är du inskriven från födelsen. Men i Livets bok blir man inskriven genom att födas på nytt, och det sker genom att motta Jesus Kristus som din personliga Frälsare.

Enligt det här finns ingen plats för Guds utkorelse av evighet och inte heller för dopet när det gäller nyfödelsen. Ordalydelsen är den samma som inom arminianismen. Den bygger på att människan har en fri vilja att bestämma sig för att följa Jesus. Det sägs också tydligt ut: vi har en fri vilja att avgöra oss för Jesus.

5 Rom och enhetssträvanden

Vad har då den romersk-katolska kyrkan i dag för uppfattning? Är det inte så att påvekyrkan har närmat sig den lutherska rättfärdiggörelseläran? Var det inte så att lutheraner och katoliker på 1990-talet blev överens om *Den Gemensamma deklARATIONEN* (GD) om rättfärdiggörelsen?

Medan Luther ännu levde, i hans sista levnadsår, inledde påven Paulus III det tridentiska kyrkomötet (1545–1563). Detta kyrkomöte uttalade en fördömsedom över läran om rättfärdiggörelsen genom tron:

Om någon säger att den rättfärdiggörande tron ej är något annat än förtröstan (fiducia) på den gudomliga barmhärtighet som förlåter synder för Kristi skull, eller säger att man rättfärdiggöres genom denna förtröstan allena, den vare fördömd (anathema) (dekret om rättfärdiggörelsen, sjätte sessionen, canon XII).

Har romarna upphävt detta anathema? Inför de slutliga förhandlingarna i Würzburg i januari 1997 såg det dåligt ut med möjligheterna att hitta en formulering som skulle vara acceptabel för båda parter. Men så hittade man en kompromiss som lyder (GD 41):

De lutherska kyrkornas lära, sådan den framlagts i denna deklARATION, träffas inte av lärofördömandena från konciliet i Trident. Fördömandena i de lutherska bekännelseskristerna träffar inte den romersk-katolska kyrkans lära, sådan den framlagts i denna deklARATION.

De väsentliga orden är ”sådan den framlagts i denna deklARATION”. Med denna skrivning kunde man ge de gamla formuleringarna ett nytt innehåll. Man hoppades att detta nya enhetsdokument skulle kunna leda fram till fullständig gemenskap, även nattvardsgemenskap.

Sanningen är den att Rom aldrig undertecknade GD! Den undertecknades av blott 66 av 122 kyrkor i Lutherska Världsförbundet. Det kom skarp kritik från många kyrkor. Meningen var att man skulle högtidlighålla minnet av reformationen i Augsburg den 31 oktober 1999. Rom drog sig tillbaka i sista stund på grund av hård kritik. Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland godkände deklARATIONEN efter en rätt

hård kamp, men den får numera inget omnämmande på kyrkans officiella webbplats. Samma sak gäller Svenska kyrkan.

När reformationens jubileumsår inleddes den 31 oktober 2016 uppmärksammades det med ett besök av påven Fransiscus hos Svenska kyrkan. Då talades det väldigt lite om Luthers hårda ord mot påvekyrkan. För många upplevdes påvebesöket som ett streck över gamla motsättningar. Från Roms sida har man dock inte öppnat sitt nattvardsbord för medlemmar i de samfund som inte erkänner påven som överhuvud.

De motsättningar som fanns mellan Luther och påvedömet för 500 år sedan står kvar – såvida man inte övergett den lutherska och bibliska läran. Läran om rättfärdiggörelsen genom tron var den lutherska reformationens hörnsten. Det är den lära med vilken kyrkan står eller faller.

Jag vill rekommendera en bok som skrevs och gavs ut av Lars Borgström, pastor i LFS, inför påvebesöket 2016: *Bibliskt och romersk-katolskt – vari består skillnaderna?* Borgström går till Bibeln och visar hur den romersk-katolska kyrkan också i dag avviker från Bibeln.

I Borgströms bok presenteras en enkel jämförelse mellan luthersk och romersk-katolsk rättfärdiggörelselära hämtad från en bok av professor Robert Preus. Den visar hur båda parter verkar omfatta att *en syndare rättfärdiggörs av nåd för Kristi skull genom tron*, men hur de trots allt lägger annan mening i orden och därmed lär helt olika (s 95f):

En syndare rättfärdiggörs av nåd för Kristi skull genom tron		
En jämförelse mellan Luther och Rom (enl. R Preus)		
	Luther	Rom
En syndare	Människan har ingen fri vilja i andliga ting, eftersom hon av naturen är andligt död och hjälplös.	Människan har en fri vilja, även om hon är andligt skadad och svag.
rättfärdiggörs	Gud rättfärdiggör syndaren genom att förlåta honom alla hans synder och tillräkna honom Kristi rättfärdighet. Han är syndare och helig på samma gång.	Gud rättfärdiggör syndaren genom att förvandla honom till en rättfärdig person.
av nåd	Nåd är Guds välvilja för Kristi skull mot ovärdiga syndare.	Nåd är Guds fritt givna hjälp och styrka som möjliggör för syndaren att samarbeta med Gud och gradvis bli mera rättfärdig.
för Kristi skull	Gud tillräknar syndaren Kristi rättfärdighet.	Kristus har möjliggjort att syndaren blir rättfärdig.
genom tron	Tron mottar förlåtelsens och rättfärdiggörelsens gåva som Gud erbjuder i evangeliet. Tron är det mottagande medlet, förtröstan att man har fått syndernas förlåtelse.	Tron är nödvändig som en teologisk dygd. Den är rättfärdiggörelsens början. Den är inte frälsningsvisshet. Det är möjligt att äga tro men ändå inte befinna sig i nådens tillstånd.

Vi ser hur man använder samma begrepp men ändå menar helt olika saker. Både lutherska liberaler och huvudgruppen av reformerta har antagit Roms läror i huvudsak:

- Människan är andligt skadad men har en *fri vilja* att avgöra sig för att ta emot evangeliet.
- Att bli en kristen är en *process* som inleds med avgörelsen. Genom Guds nåd får den kristne sedan kraft till helgelse.
- Rättfärdiggörelse och frälsning är en *möjlighet* som erbjuds oss och blir en verklighet när vi tar emot den.
- Tron görs till en *medveten handling* som människan åstadkommer i samarbete med Gud.

6 Nyare Luther- och Paulusforskning

En förberedelse, och kanske rentav en förutsättning, för att lutheranerna skulle förmås att underteckna GD var den nyare lutherforskningen i Finland som startades av *Tuomo Mannermaa*, professor i ekumenik vid Helsingfors universitet. Han hävdade att Luther i Stora Galaterbrevskommentaren lär att rättfärdiggörelsen består i att Kristus själv bor hos oss i tron. Mannermaas bok som behandlar det här bär det latinska uttrycket *In ipsa fide Christus adest* (i själva tron bor Kristus).

Redan i lärostriderna som föregick Konkordieformeln dök den här uppfattningen upp. En av reformatorerna, *Andreas Osiander*, började från 1549 lära att Kristi eviga, gudomliga naturs rättfärdighet är vår genom trons förening med Kristus, och att den resulterar i en pågående process.

Konkordieformeln avgränsar sig tydligt mot den uppfattningen att inneboendet hör till rättfärdiggörelsen. Rättfärdiggörelsen är Guds domslut som vi tar emot genom tron, och det är den enda verkande orsaken till förlåtelse. Den rättfärdighet som vi har genom Kristi inneboende i oss är inte en orsak till förlåtelsen utan dess resultat.

En annan modern forskning gäller Paulus och hans förhållande till den judiska synen på rättfärdiggörelse, kallad "Det nya perspektivet på Paulus". Upphovsman är den amerikanske teologen *E. P. Sanders* (1937–) som hävdade att judendomen var en nådesreligion. Den mest bemärkte representanten för rörelsen är biskopen av Durham (Engelska kyrkan), *N. T. Wright* (eller Tom Wright, 1948–).

Enligt Paulus, och alltså enligt Bibeln, blir vi rättfärdiga genom att göra lagen. Men eftersom ingen människa kan hålla lagen fullkomligt

kom Jesus och uppfyllde allt i vårt ställe. Hans gärning innebär att världens synder är förlåtna, och denna rättfärdighet tillräknas oss genom tron.

Sanders och Wright menar att rättfärdiggörelse innebär att man får delaktighet i Guds förbund, eller Guds familj. Eftersom judendomen räknas som en nådereligion handlar det mest om relationerna mellan judar och hedningar, inte om förhållandet till Gud.

För Wright betyder laggärningar omskärelse, sabbat och Moses regler om ren och oren mat, inget annat. Men läser vi Romarbrevets tre första kapitel ser vi att lagens krav är mycket djupare än så. Lagen kräver fullkomlighet.

Den nya Paulusforskningen lär en form av gärningsrättfärdighet och är därför en väg till Rom.

7 Rävornas svansar är hopbundna

Vilka var det som hade svansarna hopbundna enligt Luther? Vi ska försöka sammanfatta.

I Luthers förord till Stora Galaterbrevskommentaren (1939, s 5; min markering; <http://logosmappen.net/uppbyggelse/luther/sgal/forord.htm>) läser vi:

*Det bör härav vara tydligt för envar, att **vederdöparna** inte är besatta människor utan just onda andar, besatta av än värre andar. På liknande sätt fortsätter också **papisterna** alltjämt att framhäva gärningarna och personens värdighet mot nåden och åtminstone med sina ord kraftigt hjälpa sina bröder vederdöparna. Ty **svansarna på dessa rävar är sammanbundna**, även om huvudena pekar åtskils (Dom 15, 4). Utåt ställer de sig som varandras argaste fiender, men ser man till sakens kärna är det samma mening som de förfäktar mot den ende frälsaren Kristus, som ensam är vår rättfärdighet.*

Här handlar det om två olika grupper: dels *vederdöparna* och dels *papisterna*, påvens anhängare eller de som vi kallar *romerska katoliker*.

Luther säger att dessa båda *framhäver gärningarna och personens värdighet mot nåden*. Det är alltså fråga om livsnerven i Luthers reformation: rättfärdiggörelsen genom tron. Denna lärofråga kallar vi *reformationens materialprincip*.

I dagens läge får vi också lov att konstatera att det i dag finns en tredje grupp som har svansarna bundna med de här: de liberala folkkyrkorna och den moderna omtolkningen av det bibliska budskapet.

Närmast oss är Svenska kyrkan och den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland (ELKF) som brukar följa efter sin storasyter i hennes avfall med några få år. Båda dessa var aktiva i omtolkningen av rättfärdiggörelseläran vid Lutherska Världsförbundets (LVF) generalförsamling i Helsingfors 1964, då man inte lyckades bli enig hur man skulle förstå den. De har också deltagit i arbetet med GD.

Lutherdomens grundsanningar är mer eller mindre okända i dag. För folkkyrkorna spelar det ingen roll att medlemmarna inte är medvetna om dessa sanningar. De är bara angelägna om att behålla sina medlemmar, och därvid hänvisar de till sitt sociala arbete och positiva attityder till invandrare.

Också de flesta reformerta samfund har tappat bort läran om rättfärdiggörelsen genom tron. De karismatiska rörelserna vädjar till människan att ta ett första steg för att få del av frälsningen och betonar Andens särskilda manifestationer i form av tungotal och helbrägdagörelse. Undantag har glädjande nog framkommit, som vi såg tidigare, då man återupptäckt det villkorlösa evangeliet som Luther kämpade för.

Steget till den romersk-katolska kyrkan är tyvärr inte långt när man inte längre känner Bibelns budskap om nåden i Kristus. När man i stället ropar efter en mänsklig auktoritet och börjar inse traditionernas betydelse, och när man söker efter goda svar i etiska frågor, då har den romerska kyrkan svar att ge som för många är mera tillfredsställande än att söka sig till ”trängsynta” och ”färglösa” bibeltroende lutheraner.

Så besannas apostelns ord till Timoteus (2 Tim 4:3):

Det ska komma en tid då människor inte längre står ut med den sunda läran utan samlar åt sig mängder av lärare efter sina egna begär, så som det kliar i deras öron att få höra. De vägrar att lyssna till sanningen och vänder sig till myter.

Men låt oss också ta vara på förmaningsorden (2 Tim 3:14f):

Du däremot, håll fast vid det du har lärt dig och blivit övertygad om. Du vet av vilka du har lärt det, och du känner från barndomen de heliga Skrifterna som kan göra dig vis så att du blir frälst genom tron på Kristus Jesus.

Skillnaden mellan lag och evangelium III

(forts från Biblicum 1/19, s 8ff)

**Tes 4: Utan denna skillnad förblir Bibeln en sluten bok
Rätt förståelse av skillnaden mellan lag och evangelium är inte bara ett härligt ljus till rätt förståelse av hela Skriften. Om den saknas förblir Bibeln en sluten bok.**

Denna tes överensstämmer innehållsmässigt med vad som står i våra bekännelseskriter. I Konkordieformeln (Epitomé V) kan vi läsa: ”Vi tror, lär och bekänner att skillnaden mellan lag och evangelium ska fasthållas i kyrkan med största omsorg som ett särskilt strålande ljus. Genom den blir Guds ord enligt Paulus förmaning i 2 Tim 2:15 rätt delat.”¹ Konkordieformeln framhåller: När aposteln kallar det en arbetares plikt att rätt dela sanningens ord, då avses med detta att rätt skilja mellan lag och evangelium.

Detsamma upprepas i den utförligare delen av Konkordieformeln (Solida Declaratio V, 1).² Om någon skulle ha den klaraste kunskap om Kristi person, om egenskapernas meddelelse (*communicatio idiomatum*), om evigt liv, om uppståndelsen eller om vilken annan kristen lära som helst – men inte kände till att det i Skriften finns två helt olika läror som tar sikte på helt olika själstillstånd, då skulle han vara som en blind människa. Alla dessa underbara läror skulle inte hjälpa någon – såvida inte den helige Ande bevarar sina utvalda från att ta emot falska predikanter. Dock ska en sådan predikan verkligen kallas falsk. Det är därför det med rätta skrivs i det anförda stället (Sol. Decl. V,1): *Då åtskiljandet av lag och evangelium sprider över Skriften ett synnerligen klart ljus, som hjälper till att rätt dela Guds ord och förklara och förstå de heliga profeternas och apostlarnas skrifter, bör detta åtskiljande med stor omsorg iakttas.*³

---

1 SKB s 514.

2 SKB s 597.

3 SKB s 597.

Innan Luther hade förstått skillnaden mellan lag och evangelium satt han fast i de mest fruktansvärda själsliga plågor. Han var nära att förtvivla. Ofta var han i ett sådant tillstånd att ingenting annat än hädelser mot Gud fyllde hans hjärta. Han förstod inte Skriften, varken Gamla eller Nya testamentet. Men sedan fick Guds helige Ande Luther att se ljuset, när han betraktade versen *Den rättfärdige ska leva av tro* (Rom 1:17). Han förstod vilken enorm skillnad det är mellan lag och evangelium. I och med detta hittade han nyckeln till hela Skriften. Denna händelse är helt utan motstycke i kyrkohistorien: En man som inte hade några föregångare, vars verktyg alla var felaktiga eller åtminstone genomsyrade av många fel, en som hade tagit till sig en mängd villfarelser redan från tidig ålder och var full av felaktiga tankar och bedömningar – en sådan människa kom på så kort tid fram till full klarhet. Han fick en sådan glad visshet om alla trosartiklar. Han blev viss om att han hade funnit sanningen. Hur gick det till? Det fanns också under medeltiden ärliga människor som sökte sanningen och som även fann mången sanning. Varför kom just Luther till en sådan kunskap och glad förvisning att han när som helst var beredd bli bränd på bål för sin lära?⁴

Varifrån kom denna gudomliga visshet hos Luther? Gud hade gett honom det rätta ljuset över skillnaden mellan lag och evangelium. Och så blev hela Skriften för honom tydlig och viss på ett gudomligt sätt. För när man börjar förstå och skilja åt dessa två läror, är ingen bok tydligare och lättare att förstå för vem som helst (även för barn och enfaldiga) än den heliga Skrift. Det är därför vår bekännelse säger: ”Åtskiljandet av lag och evangelium sprider över Skriften ett synnerligen klart ljus, som hjälper till att rätt dela Guds ord och förklara och förstå de heliga profeternas och apostlarnas skrifter.”

På grund av detta fortsätter Konkordieformeln (Sol Decl V,1): Därför ”bör detta åtskiljande med stor omsorg iakttas, för att icke dessa två läror må sammanblandas och evangeliet göras till en lag, vilken fördunklar Kristi förtjänst.” Sammanblandningen av lag och evangelium får förödande konsekvenser:

(1) Den första konsekvensen är: *Kristi förtjänst fördunklas*. För om evangeliet görs lagiskt så tar man ifrån Frälsaren allt det som man me-

---

4 Walther påpekar i förbigående: ”Det var ju hans ständiga klagomål att han inte var värdig att bli en martyr. Gärna skulle han ha velat bli bränd av de romersk-katolska. Med glädje skulle han ha stigit upp på bålet för att få avsluta sitt liv i lågorna.”

nar människan själv kan göra på grund av hennes ”evangeliska lag”. Så upphör Jesus att vara *den enda* Frälsaren och blir bara en medhjälpare eller sista utväg. För därmed måste människan göra det viktigaste själv. (2) Om den andra konsekvensen säger Konkordieformeln (Sol. Decl. V,1): ”... och berövar de ängslade samvetena *den tröst* som de eljest kunde ha i det rent och klart predikade heliga evangeliet och som kunde uppehålla dem i deras svåraste anfaktelser gent emot den skräck som lagen injagar.”

Ja, det är verkligen så: Varför är det så att människor som gör stora ansträngningar för att leva som rättfärdiga kristna, är osäkra om Gud är nådig mot dem och om sin salighet? Anledningen är att de inte rätt skiljer lag och evangelium åt. När de hittar ett evangeliskt ställe i Bibeln, så blir de glada och jublar. Men så snart de kommer till ett ställe med lagen, så blir de oroliga och rädda. Varför? Därför att de inte förstår skillnaden mellan lag och evangelium. De vågar inte säga: ”Lagen angår inte mig. Från detta slaveri har jag friköpts. Men detta ställe från evangeliet, det griper jag fast om.” Annars skulle vi ha fler som var tröstade, fler som var vissa och glada kristna. Därför är i vår tid de bästa kristna för det mesta så kallade ”hängande huvuden” som världen skrattar åt.

Hur mycket trist lagiskhet finns inte just bland de mest seriösa kristna. Det beror på att de inte längre känner till skillnaden mellan lagen och evangeliets starka ljus – det som reformationen återupptäckte.

(3) En tredje konsekvens nämns vid slutet av den femte artikeln i Konkordieformeln (Sol. Decl. V,27): ”Dessa båda läror, lagens och evangeliets, får sålunda inte sammanblandas med varandra, och åt den ena får inte tillskrivas vad som hör till den andra. Sker det kommer nämligen Kristi förtjänst och välgärningar lätt att fördunklas och evangelium görs åter till en laglära, såsom skett i påvedömet. Härigenom kommer vidare de kristna att berövas den tröst som de i evangelium äger gentemot den förskräckelse som lagen åstadkommer, *och därmed kommer dörrarna i Guds kyrka åter att öppnas för påvedömet*. Därför måste man med största flit lära och upprätthålla den sanna och verkliga åtskillnaden mellan lag och evangelium.”⁵

Detta är mycket viktigt. Vår bekännelse säger: Där man inte rätt skiljer lag och evangelium åt, öppnar man dörren för påvedömet. I vår tid står

---

5 Citerad efter: SKB 602f

inom den protestantiska kristendomen dörren för påven vidöppen. Hur kommer det sig annars att man inte vill tro att påven är Antikrist (särskilt bland de så kallade troende pastorerna)? Man är blind för skillnaden mellan lag och evangelium. När man ser att påven lever hederligt och på ett bra sätt tar ställning mot gudlöshet och oetisk njutningslystnad, då frågar man sig: "Och han ska vara Antikrist?! Var glad att det ännu finns en sådan inflytelserik person som motsätter sig den sista tidens fördärliga leverne och gör den kristna saken känd i offentligheten." Men det profeterade antikristliga i påvedömet består ju inte alls i detta. Tvärtom: Påven använder sitt inflytande för att sätta sig själv i centrum, inte Kristus. Påvedömet har alltid bemödat sig om att ta ifrån kristenheten evangeliet och istället anvisa en helt annan väg till frälsning. Det är därför vår bekännelse⁶ med rätta kallar påven för den sanna Antikrist ...⁷

Därför, mina bröder, om vi vill hjälpa till att bygga en fördämning mot det förödande påvedömet, måste vi lära oss den rätta skillnaden mellan lag och evangelium. Så snart vi tappar bort denna kunskap kommer också vi snabbt höra till dem som säger: "Åh, ni överdriver det där med påvedömet. Det är inte antikristligt. Vi borde vara glada över att det fortfarande finns kvar." – Men när ni inser skillnaden mellan lag och evangelium, kommer ni att säga: "Vad hjälper allt fromt tal när denne hycklare samtidigt förbannar evangeliet,⁸ flyttar Herren Kristus från centrum och i stället prisar och förhärmligar jungfru Maria." Djävulskt är det också att påven - som nyligen blev beslutat⁹ - anser sig vara ofelbar i lärofrågor.

Den femte artikeln i Konkordieformeln avslutas med följande ord: "Därför måste man med största flit lära och upprätthålla den sanna och verkliga åtskillnaden mellan lag och evangelium och noggrant undvika allt, som leder till *confusio inter legem et evangelium*, dvs som bringar oreda i de båda lärorna, lag och evangelium, och blandar samman dem till en lära."¹⁰ Låt oss ta till hjärtat vad våra gudfruktiga fäder har skrivit om detta!

---

6 Jfr om detta: Schmalkaldiska Artiklarna, del II: V, 10 (SKB 321) och Traktatus § 39 (SKB 347).

7 Här följer hos Walther en episod om dåvarande påven Pius IX som vi hoppar över.

8 Vad som menas är exempelvis Tridentinska konciliets (1545-1563) förkastande av rättfärdiggörelsen av nåden allena, se Neuner/Roos, *Der Glaube der Kirche* (10. Aufl.), Leipzig 1982, §§827-830.

9 Här menas det första Vatikanconciliets (1869-1870) dogm om ofelbarheten.

10 Sol. Decl. V, 27 (SKB 603).

Martin Chemnitz (1520-1586) skriver följande i sin *Loci theologici*:¹¹ ”Eftersom Paulus uttryckligen säger att Guds rättfärdighet uppenbaras utan lagen i evangeliet (Rom 3:21), så är det viktigaste i denna fråga (nämligen i frågan om rättfärdiggörelsen) att med flit hålla fast vid den sanna och tydliga åtskillnaden av lag och evangelium ... Finns det något annat ljus som är bättre på att fördriva det påvliga rikets täta mörker, än just detta som visat den sanna skillnaden mellan lag och evangelium?” Chemnitz ställer en retorisk fråga här. Den som känner till historien om reformationen i någon mån kommer inte ett ögonblick att tveka om svaret.

Inget annat ljus har skapat den exempellösa framgång som Luthers undervisning fått än hans klara åtskillnad mellan lag och evangelium. Hur kom det sig att miljoner har uppväckts från andlig död till andligt liv genom hans undervisning? Att hela nationer har gripits av hans vittnesbörd? Hur kom det sig att hundratusentals fick en sann och levande tröst av syndernas förlåtelse och bekände det med glädje? Att furstar inte var rädda för att möta kejsaren med denna bekännelse? Hur gick det till att en tid av martyrskap tog sin början igen, så att tusentals människor hellre lät sig brännas än att överge Luthers lära? Det skedde endast på grund av det faktum att Luther så rent och klart skilde mellan lag och evangelium. Varje fattig syndare kunde nu på nytt få ett mycket tydligt svar på frågan ”Vad ska jag göra för att bli frälst?” Nu kunde han tryggt säga: ”Jag är också en återlöst och benådad syndare. Om detta är sant, då är jag också en salig kristen. Och det är också min tro.”

Låt oss anta att Luther skulle ha lagt fram alla andra läror på det tydligaste sätt, vackrare än det sker i alla dogmatiska verk. Låt oss anta att han inte visat på skillnaden mellan lag och evangelium och på det sättet gjort de mest eländiga syndare vissa om sin salighet – precis som Petrus och Paulus. För lagen kan förbanna och fördöma dem, men dess pilar träffar inte när man befinner sig under evangeliets skärm. Moses åska och blixtar kan inte tränga igenom denna skärm. – Om Luther inte förkunnat detta så klart, då skulle hela hans arbete runnit ut i sanden.

Varför är det så att den lutherska kyrkan har blommat igen i Amerika under de senaste åren¹², att återigen tusentals människor bekänner, att de vet hur de blir saliga och får del av Guds nåd? Det beror på att Gud har

---

11 Locus de justificatione (ed. Gen. Fol. 206).

12 Avser slutet på 1800-talet.

gett oss detta ljus igen. Men djävulen är mycket angelägen om att släcka det ljuset igen. Var därför på er vakt! Ta emot detta ljus tacksamt och håll fast vid det: först för egen del och sedan också för de själar som anförtrotts åt er.

Till slut vill jag ge er två citat som bevis för denna tes. I Melancthons Apologi finns ett avsnitt som han skrev under sin bästa tid. Det lyder (Apol IV, 186, efter tysk text): *För att rätt förstå Kristi välgörande och evangeliets stora skatt (som Paulus håller så högt), måste vi dels skilja Guds löfte och nåd som erbjuds oss från lagens krav, dels hålla lag och evangelium så långt ifrån varandra som himmel och jord.*¹³ Lag och evangelium måste hållas så långt ifrån varandra som himmel och jord. För lagen hjälper oss bara på denna jord, men evangeliet hjälper oss till himlen. Lagen är till för det här livet, evangeliet för det kommande livet. För även om lagens tankar är eviga – de är ju verkligen Guds vilja – så kommer vi inte att ha någon lag i evigheten. Då kommer vi att vara fullkomliga, oss själva en lag. Vi behöver då inte längre en lag som står emot oss. Vi måste inte längre finna ut vad som är vår Guds vilja. Vi vet detta. Ja, vi kommer inte bara att veta det, hela vårt liv kommer att vara i enlighet med Guds vilja. Vi kommer att vara Guds vilja förkroppsligad, så att säga. Men evangeliet är vad som bär oss över till härlighetens rike. Jesus Kristus har redan gått före oss för att där bereda plats för oss (Joh 14:2f).

Det andra citatet är från Luthers kommentar av Galaterbrevet. Där skriver han (om Gal 3:19):

”Ty om evangeliet inte klart skiljs från lagen, kan man inte hålla den kristna läran oförfalskad. Däremot om man noggrant beaktar denna distinktion, så ser man på det rätta sättet, hur man blir rättfärdig (inför Gud)” (Walch² 9,415).

Må sedan också lagen tala om rättfärdighet, må den också utlova evigt liv. Vi vet dock mot bakgrund av denna viktiga skillnad: Allt detta angår inte alls oss. Vi behöver inte lagens löften, för vi kan ändå inte uppnå rättfärdighet genom laggärningar. Det vet vi bara alltför väl. Vi håller oss hellre till det fria löftet om nåd, som presenteras för oss i evangeliet.

Luther säger vidare: Är detta ljus och denna kunskap förhanden, ”då är det lätt att skilja tron från gärningar, Kristus från Mose och alla världsliga lagar.” Hade galaterna förstått denna skillnad på sin tid, då hade de inte låtit sig förföras av judaiserande, falska lärare.

Översatt från tyska av Hendrik Landgraf, bearbetat och förkortat av SE

---

13 Citerad efter tysk text, BSLK 197 (egen sv. översättning).

Frågor och svar

Försätlig kritik mot Bibeln

Frågor: Jag har några frågor med anledning av Stefan Einhorn's bok "Den sjunde dagen". Det finns mycket intressant och klokt i boken men också kritik mot Bibeln. Vad ska man säga om följande påståenden:

- 1) Av 2 Sam 21:19 framgår det att det inte var David utan Elhanan från Betlehem som besegrade Goliat. En motsägelse alltså. Var det David eller Elhanan som besegrade Goliat?
- 2) I Matteus finns Jesu släkträd. "Då det har förutsagts att Messias ska vara släkt i rakt nedstigande led till kung David var syftet att visa överensstämmelsen mellan Jesus släktskap med David och denna profetia. Problemet är att Jesus var släkt med David *på sin fars sida*. Detta är svårt att förena med tanken på *jungfrufödelsen*, som innebär att Josef inte var Jesus far."
- 3) Enligt 1 Mos 3:22 säger Gud: "Människan har blivit *som en av oss* med kunskap om gott och ont. Nu får hon inte plocka och äta också av livets träd, så att hon lever för alltid." "Jag har alltid undrat vilka de andra gudomliga varelser är som inbegrips i detta 'oss', sa jag. "Bra fråga", sa pappa. "Ytterligare en inkonsekvens i religionen, som man ibland har försökt korrigera *genom att hänvisa till änglarna*. Själv tycker jag att det verkar uppenbart *att judendomen från början inte var en renodlat monoteistisk religion*."
- 4) Inte ens Jesus var i avsaknad av aggressiva impulser "som när Jesus välte penningväxlarnas bord utanför templet... Vid ett annat tillfälle sägs Jesus ha förbannat en stad, Kafarnaum, och sagt att hela staden skulle förpassas till dödsriket på den yttersta dagen." Detta är exempel på att "Inte ens en av de klokaste individer som har fötts inom judendomen, Jesus från Nasaret, var i avsaknad av aggressiva impulser".

Svar:

- 1) 2 Sam 21:19 är inte ett exempel på en motsägelse! Det framgår hur tydligt som helst att det som berättas i detta kapitel är strider mot filisteerna som ägde rum långt efter den unge Davids strid mot dem medan Saul ännu var kung. Det står: "Filisteerna började krig mot Israel *på nytt*" (v 15). David har nu efterträtt Saul som kung och varit kung ganska länge. Filisteerna, som vann en stor seger när Saul stupade, vill under Davids tid ta hämnd på honom och angripa Israel på nytt. De utnyttjar "rafaernas ättlingar" (v 16) som var mycket starka och högresta kämpar. De kallas också anakiter (läs Josua 11:21–23 och noten i Folkbibeln 2015 till 11:21!).

- 2 Sam 21:15–22 nämner *fyra olika filisteiska försök* att besegra kung David som inte längre är ung och stark. 1) "David blev utmatad", står det och "Jisbo-Benob, en av rafaernas ättlingar, tänkte döda David" (v 16). Storleken på hans lans vittnar om hur stor och stark han är, precis som Goliat. 2) "*Efter en tid*" blev det strid igen. Men Sibbekaj lyckades dräpa Saf, "en av rafaernas ättlingar" (v 18). 3) "Ännu en gång" blev det strid med filisteerna. Denna gång lyckades Elhanan döda "gatiten Goliat" (v 19). *Denne Goliat är alltså inte den Goliat som David hade dödat långt tidigare!!* 1 Krön 20:5 upplyser om att han egentligen hette Lachmi och var "Goliats bror". Varför han också kallas Goliat som hans bror vet vi inte. Det kan finnas flera förklaringar till det. 4) "Sedan blev det återigen strid vid Gat" (v 20) och återigen är det en storväxt ättling till rafaerna som hånar Israel. Han dödades av Jonatan, en brorson till David (1 Krön 20:7).
- 2) Både Josef och Maria tillhör Juda stam. Stammarna skulle förbli inaktta, så en flicka inom Juda stam fick inte trolova sig med en man från en annan stam. För Matteusevangeliet är det viktigt att Jesus också rent juridiskt tillhör Juda stam via Josef. Bibeln lär entydigt att Jesus föddes av en jungfru och att sålunda Josef är fosterfar och inte far till Jesus.
  - 3) I den ende sanne Guden ryms en pluralitet, tre personer som är helt eniga i allt. Det framgår redan av ordet GUD som på hebreiska är ett pluralt ord, nämligen Elohim. Förnekar man att Gud är treenig, och det gör judendomen och islam, måste en rad bibelställen kritiseras och feltolkas. Inte bara i skapelseberättelsen står "vi" utan också t ex i Joh 14:23: "Min Far ska älska honom, och *vi* ska komma till honom och ta vår boning hos honom." "Jag och Fadern är ett" betonar Sonen

flera gånger. Det Fadern gör det gör Sonen. Paulus skriver om Guds skapelsegärning: "Genom honom (Sonen) skapades allt i himlen och på jorden... Han är till före allt, och allt hålls samman genom honom" (Kol 1:16f). Fadern ska sända den helige Ande (Hjälparen) och Sonen ska göra det. Se Joh 14:16, 15:26 och 16:7! Djävulen lurade Adam och Eva med orden: "Då ska ni bli som Gud." Efter syndafallet blev människorna så andligt förblindade att de menade sig kunna vara som Gud ("bli som en av oss med kunskap om gott och ont"), dvs själva avgöra vad som är gott och ont. Genom att äta av livets träd skulle de permanenta denna blindhet, "leva för evigt" i denna olyckliga bortovaro från Gud. Det vill inte Gud. Han vill inte att någon ska gå förlorad.

- 4) Jesus är utan synd. Han har inga syndiga "aggressiva impulser". Att hata synd och syndig upproriskhet mot Gud är en del av Guds nitälskan för vår frälsning. Otron fördömer. När Människosonen på domens dag tvingas säga till dem som avvisat hans frälsning: "Gå bort ifrån mig, ni förbannade, till den eviga elden som är beredd åt djävulen och hans änglar" (Matt 25:41), då är det inte fråga om "aggressiva impulser".

Är jesajaboken bara till en mindre del författad av Jesaja?

Fråga: Enligt bibelvetenskapen är inte profeten Jesaja författare till Jesajaboken utan denna bok har utökats och bearbetats under en lång tid ända fram till 500 år efter Jesajas tid. Hur vet man det? Ständigt får jag bli höra om en Deuterotesaja och en Tritotesaja som axiomatiska sanningar. Vilka forskningsresultat ligger bakom dessa sanningar?

Svar: Enligt den dominerande bibelvetenskapen anses det ovetenskapligt att räkna med gudomlig uppenbarelse. Därmed förnekar man redan i utgångsläget det som är typiskt för Gamla testamentets profeter: att vara "HERRENS mun" (Se Jes 1:20; 58:14), återge vad Herren låter dem se. Gud uppenbarar för profeten den rätta tolkningen av vad som händer och också vad som kommer att hända.

Ständigt visar Jesaja på den stora skillnaden mellan de stumma avgudarna och den ende sanne Guden, HERREN. Jesaja förkunnar t ex i förväg hur assyrierna som en framvällande flodvåg ska komma och översvämma landet pga folkets upproriskhet. Det inträffar och bevisar

därmed att HERREN är en sann Gud och inte som avgudarna och deras ”lögnprofeter”. När Jesaja därefter kommer med nya förutsägelser bör åhörarna förstå att de nya förutsägelseerna om dom och frälsning är lika sanna. Han profeterar om en babylonisk fångenskap och att en hednisk kung vid namn Koresh ska användas av Herren som en befriare. Framför allt profeterar han om den sanne befriaren från synd och död, Messias. De messianska profetiorna, som hos Jesaja är många och detaljrika, ska i samband med den nytestamentliga uppfyllelsen visa sig vara lika sanna som de tidigare profetiorna.

Men eftersom så exakta förutsägelser är omöjliga för vanliga människor måste de bortförklaras av den moderna bibelvetenskapen. De messianska profetiorna tolkas om så att de inte handlar om den kommande Messias (se noterna i Bibel 2000 till Jes 42:1, 49:1ff och 52:13ff). Profetiorna om den babyloniska fångenskapen och befriaren Koresh påstås ha kommit till *efter* händelserna i fråga och tillagts av senare profeter. På så vis har tanken på en andra och tredje Jesaja och senare tillägg i Jesajarullen kommit till. Det är inga forskningsresultat som lett fram till detta. Deutero- och Tritojesaja är rena påhitt utan verklig vetenskaplig grund. För en detaljerad genomgång av hela Jesajaboken som en verklig enhet och hur osaklig sönderdelningen av den är, se min bok *Jesajas bokrulle*, XP Media 2014.

SE

Utblick över samtiden

Biskopsval i Borgå stift

Det svenska stiftet i Finland har fått en ny biskop. Det blev kyrkoherde Bo-Göran Åstrand som i andra omgången vann över stiftsdekan Sixten Ekstrand med rösterna 309 mot 265. Anmärkningsvärt var att hela 45 röstberättigade av 700 (präster och lekmän som utsetts av församlingarna) valde att rösta blankt. Båda kandidaterna i slutomgången ansågs båda vara liberala och det var de konservativa som inte kunde stödja någondera.

Vid en presskonferens på valdagen ställdes en fråga hur den nye biskopen vill hantera den splittring som tydligt finns i stiftet. Svaret löd (videofil kan ses på Yles webbplats svenska.yle.fi):

”Präst får man vara i vår kyrka, här kan man fungera, blott man är beredd att i allt samarbete med dem som finns här och gör arbete för Borgå stift, djupast sett för Guds rikes sak.”

Biskop electus kommer alltså med ett nytt och oeftergivligt krav som nya och gamla präster ska underkastas. Det viktigaste budet verkar inte längre vara att följa Bibeln och den därpå grundade lutherska bekännelsen utan att i allt samarbete med dem som gör tjänst i kyrkan. Det innebär inte endast fullt samarbete med kvinnliga präster, vilket en inte obetydlig del av prästerna tillsvidare vägrat göra. De ska också tvingas till fullt samarbete med dem som viger samkönade par – något som tiotals präster redan förklarat sig villiga att göra, och som Åstrand kraftigt arbetar för.

Tyvärr har det visat sig att tendensen till underkastelse har vunnit segrar över troheten till Bibelns ord att bryta gemenskapen med vilolärare (Rom 16:17–18, Tit 3:11, 2 Joh v 9–11 m fl). I en TV-sänd gudstjänst på påskdagen från Närpes församling, historiskt betraktad som en central församling i den evangeliska rörelsen, medverkade aktiva personer från Svenska lutherska evangeliföreningen tillsammans med

församlingens nya kvinnliga kaplan som valts på ett närmast kupppartat sätt.

Den närmaste tiden utvisar om det finns kraft i rörelsen att stå upp för den bibeltrohet som föreningen tidigare deklarerat. Åstrand har som kyrkoherde i Jakobstad nyligen medverkat i den lokala evangeliska verksamheten där. Han har själv varit en av rörelsens ledare som styrelsemedlem och redaktör för Sändebudet fram till 2003 och ställer nu sin gamla förening på hårda prov.

Den andra inomkyrkliga väckelserörelsen som ställs på prov i och med detta är den laestadianska rörelsen, centralt organiserad i LFF – Laestadianernas Fridsföreningars Förbund. En konsekvens av biskopsvalet torde vara en ökad tillströmning till fria församlingar, framför allt till Missionsstiftet med dess låga tröskel.

Ola Österbacka

Könsdysfori

Detta moderna ord har börjat ersätta begreppet *transsexualism* och åsyftar ett tillstånd då en person menar att hans/hennes biologiska kön inte överensstämmer med hans/hennes självuppfattade kön. Det är en psykiatrisk diagnos och behandlas med en könsbekräftande behandling där läkarna med hormoner och kirurgiska ingrepp hjälper patienten att korrigera sin kropp så att den stämmer med den upplevda könsidentiteten. Behandlingen är oåterkallelig.

Antalet behandlade har på senare år ökat kraftigt. Bara på Karolinska sjukhuset i Stockholm har man de senaste åren opererat bort bröstet på 134 flickor i åldern 14–20 år.

Den rödgröna regeringen i Sverige arbetar under påtryckning från hbtq-rörelser med ett förslag att sänka åldern då det är möjligt att göra ett fullständigt könsbyte till 15 år. Nu är den 18 år. Ett uppmärksammat program i SVT:s Uppdrag granskning (april 2019: Tranståget och tonårsflickorna) berättade om unga kvinnor som fått sina liv förstörda efter att de bett vården om hjälp med sin könsdysfori. Läkare berättar att de ser som sin uppgift att hjälpa ungdomarna att få den kropp de vill om de berättar att de lider av att uppleva sig ha fel kön.

Patrik Toräng skriver i Göteborgs Stifts-Tidning nr 3/2019 om orsakerna till att frågan om könsdysfori tagit så stora proportioner:

En grundläggande orsak är synsättet att jag själv helt skall formas av mig själv genom fria val. Inget är mig givet från början, varken vid min tillblivelse i moderlivet eller i hur jag danas under min uppväxt. Äldre generationers fostran och normer förkastas. Inte minst har föräldraauktoriteten urholkats. Detta skapar förvirring hos ungdomar. Den s.k. HBTQ-rörelsen, med dess uppror mot skapelseordningen och propagande för otukt och sedeslöshet, har blivit en av de flesta partier och medier vördad auktoritet – en avgud man böjer knä för. Till allas vår olycka! Nu har det alltså gått så långt att man på våra sjukhus vanställer dessa ungas kroppar under förevändningen att det skall dämpa den ångest som, i mycket, är ett resultat av gudlösheten i samhället. Tragiken är så uppenbar att frispråkiga och ansvarsfulla människor reagerar öppet.

Ola Österbacka

Litteratur

EN ANNAN KYRKA

Svenska kyrkan speglad genom Kyrklig samling och Kyrklig samling speglad genom Svenska kyrkan

Dag Sandahl

GAudete 2018, 517 sidor

Denna bok dokumenterar utförligt utvecklingen inom Svenska kyrkan de senaste 60 åren. Mycket har ändrats, så mycket att den nu 70 år fyllda prästen Dag Sandahl finner att Svenska kyrkan är EN ANNAN KYRKA än den han lärde känna i sin ungdom. Bibelkunskapen är i kraftigt avtagande. Från att den överväldigande delen av ungdomarna konfirmerades, konfirmeras nu allt färre. På sjuttitalet hade antalet ungdomar som konfirmerades sjunkit till ca 80 procent. Nu är det bara ca 29 procent av landets 15-åringar som konfirmeras inom Svenska kyrkan. De flesta av dessa 29 procent får dessutom mycket litet av klassisk kristendoms-kunskap. Människotankar dominerar. Undervisning i Luthers lilla katekes och verklig bibelkunskap ges sällan, dessutom är den sedan länge avlägsnad från skolans religionsundervisning. Sverige har blivit mer och mer hedniskt. Från att nästan alla svenska medborgare varit medlemmar i Svenska kyrkan har idag medlemsantalet sjunkit till ca 5,9 miljoner. Och av dessa bekänner sig en försvinnande liten minoritet som kristna.

Sandahls bok handlar dock inte så mycket om sekulariseringen utan koncentrerar sig på *den konflikt och söndring inom Svenska kyrkan som blev följden av dess beslut år 1958*, nämligen accepterandet av kvinnliga präster. Sandahl ”speglar” utförligt hur de som fann detta beslut obibliskt har agerat och hur Svenska kyrkan har agerat mot dessa s k ”bekännelseetrogna” (av kyrkoledningen ofta kallade ”dissidenter”). De sistnämnda bildade samma år ”Kyrklig Samling kring Bibeln och Bekännelsen”, ett samarbetsorgan för grupper inom Svenska kyrkan (låg-

kyrkliga, gammalkyrkliga och högkyrkliga) som inte kunde acceptera kyrkomötesbeslutet av år 1958 utan ville hålla fast vid klassisk kristen tro och bekännelse.

Det som skedde 1958 var enligt Kyrklig Samling något mycket allvarligt, för frågan om kvinnliga präster gällde i sista hand Bibeln och dess auktoritet. Ska människomeningar överordnas Guds ord också inom kyrkan? Ska Bibeln som högsta norm, regel och rättesnöre för kyrkans lära åsidosättas till förmån för en sekulariserad likställighetsideologi? Statsmakten tryckte på för det sistnämnda.

Det kyrkomöte som inkallades på hösten 1957 för att fatta beslut om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst avskog dock regeringens skrivelse med röstsiffrorna 62–36. Samtliga biskopar och majoriteten av prästerna i kyrkomötet röstade nej. Nya Väktarens redaktör Axel B. Svensson betonade att ”den stora skiljelinjen går mellan dem som är bundna vid Skriftens ord och dem som icke är bundna därav”. Riksdagsman Ernst Staxäng framhöll att ”Guds ord ensamt skall vara norm och rättesnöre för kyrkans handlande även när det gäller utgestaltningen av prästämbetet”.

Men statsmakten kunde inte acceptera kyrkomötets nej till kvinnliga präster. Regeringen kallade därför redan den 28 mars 1958 till ett nytt allmänt kyrkomöte ”att sammanträda från den 30 augusti”. För dem som ville vara bekännelsestroga blev läget nu allvarligt. De formulerade därför en ”Inbjudan till kyrkligt möte kring BIBEL och BEKÄNNELSE”. Inbjudan inleddes med följande ord: ”En allvarlig kris skakar just nu vår kyrka. Den har uppenbarat en djupgående oenighet om Guds ord, inte bara dess rätta tolkning utan också om dess väsen, dess räckvidd och dess auktoritet. Striden om kvinnliga präster har blottat en ödesdiger osäkerhet om kyrkans lära och en allvarlig oklarhet om vad troheten mot Skriften innebär. Det har också visat sig hur långt bort man i vida kretsar av vårt folk har kommit från Bibeln, hur litet man vet om dess innehåll, hur litet man räknar med dess auktoritet och hur svårt man har att förstå en ståndpunkt, som låter sig bestämmas av bibelordet.”

Mötet hölls i Örebro den 7 – 8 juli. Biskop Bo Giertz predikade i öppningsgudstjänsten. Domprosten GA Danell höll föredrag över ämnet ”Vart går kyrkan?” Docenten Bertil Gärtner höll föredrag över ämnet ”Kvinnan och ämbetet i Nya Testamentet” och kontraktsprosten Gerhard Rexius över ämnet ”Troheten mot Kristus och hans ord”.

Det nya kyrkomötet som hade valts under försommaren 1958 hade nu fått en sammansättning som var positiv till kvinnliga präster. 1957 hade 87 % av prästerskapet avvisat kvinnliga präster. Sommaren 1958 offentliggjordes en SIFO-undersökning bland landets präster. Nu var bara 43 % avvisande.

Ett nytt beslut som rättade sig efter regeringens vilja skulle fattas i kyrkomötet lördagen den 27 september 1958. Samma dag rapporterade radion från debatterna i kyrkomötet som föregick beslutet. Bl a kunde man höra domprosten GA Danell säga att han förgäves lyssnat efter ”klara och övertygande bevis från biskopar och teologer för den absoluta nödvändigheten att införa kvinnliga präster... Här föreligger *två slag av bibelsyn, som utesluter varandra, som inte kan förenas med varandra.*” Som 17-åring lyssnade jag på radiosändningen och Axel B. Svenssons ödesmättade ord ringer ännu i mina öron: ”Den fråga som vi har att behandla är så ytterst allvarlig just av det skälet, att den gäller ingenting mindre än huruvida svenska kyrkan skall gå ifrån lydningen för Guds ord och i stället lyda demokratien eller vad man nu vill kalla det... Om beslutet antas påföljande dag, lördag, *skall vi inte tro att helgmålsklockorna blott ringer slutet på denna arbetsvecka, utan klockklängen har ett helt annat ljud. Det är någonting som har råkat dö här i landet. Vad är det för någonting? Jo, den gammaldags lydningen för Guds, den Högstes ord, som är oss givet.*”

Samexistens i en läropluralistisk kyrka

Som framgår ovan var Svenska kyrkan djupt splittrad i själva grundvalen för vad kyrkan skulle stå för och predika. Hur skulle nu de som ville vara bekännelsestroga agera? *Kan de hänvisa till och representera en kyrka som på flera punkter sviker Gud och hans ord?* En stor del av Sandahls bok handlar om hur Kyrklig Samling nu visade *villrådighet* och inte var helt enigt när det gällde hur de bekännelsestroga borde agera. En majoritet med biskop Giertz i spetsen förespråkade om och om igen vikten av ett kvarstannande i Svenska kyrkan, *en samexistens trots djupgående oenighet*. Kyrkan fick inte splittras. Men var den inte redan djupt splittrad? Sandahl skriver: ”Enheten har Kyrklig samling, som samarbetsorgan för flera rörelser, slagit vakt om trots djupgående oenighet. Det har skett genom samtalen och samråden med biskoparna om hur samexistensen i Svenska kyrkan ska hanteras. Samtalen har antingen inte lett till några resultat eller resulterat i hårdare tag mot de dissiderande” (s 377).

Sandahl kallar "Kyrklig Samlings 17 punkter" för "kontraproduktiva" (s 184). De var avsedda som riktlinjer "för att, om möjligt, finna en *modus vivendi*". Men många tolkade de 17 punkterna som ett uppivglande upprop för kyrklig bojkott. Reaktionerna blev våldsamma. Dagens Nyheter skrev en artikel med rubriken: "Bekämpa kvinnliga präster order inom Giertzfalangen. UPPMANING TILL KYRKSTREJK." Barbro Alving, signaturen Bang, intervjuade komminister Tage Bentzer, en av inbjudarna till mötet i Örebro, och sammanfattade: "Alltså, som slutsummering angående kvarstannandet i statskyrkan och samarbetet med biskoparna: Det hör till den kristliga självtukten i vargatider att behålla lön och pension och avancemangsmöjligheter i en kyrka vars större del inklusive större delen av episkopatet gått vilse ifrån Guds ord. Man undrar mycket: Hur skulle Luther ha gjort" (Veckojournalen, 3 febr 1960, s 38). Justitieombudsmannen (JO) hävdade att tre av de 17 punkterna handlade om åsidosättande av tjänsteplikt.

Giertz och Danell gav Kyrklig Samling *ett tvåfaldigt ansikte*. "Denna dubbelhet utgjorde samlingens möjlighet att hålla samman de försiktiga med de mer kritiska. Giertz var tryggheten för dem som ville se den vanliga Svenska kyrkan fortsätta som tidigare och Danell var garanten för att protesterna mot förfallet inte skulle tystna" (s 212). "Bo Giertz var i alla lägen diplomat. Ibland till övermått kunde GA Danell mena, som själv såg en uppgift att oförskräckt stå upp för sanningen" (s 212). När Giertz tvingades ta avstånd från vad Danell skrev i Nya Vaktaren, påpekade han "att det finns olika meningar inom Kyrklig Samling". "De flesta av oss, och dit hör jag, anser nog, att det är vår kallelse att verka inom Svenska kyrkan... Det har alltid varit Kyrklig Samlings linje, att vi skall stå kvar inom den Svenska kyrkan" (s 213).

"Utan GA Danell hade Bo Giertz aldrig lyckats hålla ihop Kyrklig Samling. Danell var det oppositionella som kompletterade Bo Giertz diplomatiska, det kyrkokritiska som legitimerade det systemtrogna" (s 215). Danell var "den viktiga förutsättningen för att de kyrkokritiska och/eller uppgivna trots allt skulle vara kvar i Kyrklig Samling och därför också i Svenska kyrkan. Men GA Danell varnade farorna: 'Om utvecklingen fortsätter i den antydda riktningen, då återstår intet annat än att skilja – icke närmast kyrkan från staten – utan i första hand den rättrogna kyrkan, bekännelsekyrkan, från den sekulariserade och avfallna kyrkoorganisationen, som icke längre är värd att kallas Kyrka'" (s 215f, Danell 1961). Danell tänker sig "ett framväxande av en fri be-

kännelsekyrka på Bibelns och bekännelsens grund”. Det gäller att rädda sin själ, men ”ett steg ska inte ske i hastigt mod, inte i panik, inte heller i vredgad upphetsning utan noga överlagt och förberett” (Danell 1969).

Danell ”skulle senare ompröva hållningen att bevara enheten och finna former för att motverka splittring och mena att ett uttåg ur Svenska kyrkan år 1958 hade varit den rätta lösningen” (s 99). År 1983, tio år efter Danells deklaration varför han trots Svenska kyrkans djupa avfall från Guds ord ändå inte lämnade denna kyrkoorganisation, skriver han: ”För min del kommer jag inte ifrån – och det utifrån principen Sola Scriptura – att man åtminstone borde överväga, undersöka och eventuellt förbereda en utbrytning ur en yttre kyrklig organisation, som blir alltmer statsbunden, sekulariserad. Enligt min mening borde detta ha varit Kyrklig Samlings, Kyrklig Förnyelses och kanske även Kyrkliga Förbundets inställning allt ifrån ödesåret 1958. *Samexistens med vil-lolärare och villolärer kan omöjligt försvaras utifrån Sola Scriptura* (min kurs.). Kanske kommer nästa generation att inse detta och beklaga vår generations misstag härvidlag” (Nya Väktaren nr 3, s 41).

Kan den svenska kyrkan räddas?

Samma år skrev Danell en dikt med rubriken ”Kan den svenska kyrkan räddas?” (Nya Väktaren nr 3, 42–43). Här ett utdrag:

”Nu frågar vi: vad var det för fel,
som vållat vårt nederlag?
Kan i vår kyrka det åter bli dag?
Kan hon åter bli frisk och hel?

Vad blev det av Kyrklig Förnyelse,
som en gång var brinnande het?
Har ej en för stor försiktighet
dämpat ner dess bekännelse?

Och Kyrklig Samling, vad blev det av den?
Efter fem och tjugo år
som en tyst, beskedlig gamling den går.
Jag frågar som en dess vän.

Jag tror att felet hos bägge två
var tron på en *samexistens*
av falskt och sant och knappt någon gräns
där om varann vi får gå.

Därav blir ett snällt kompromissande
och allt större försiktighet,
så att man till sist inte riktigt vet,
vad är rätt, vad blott passande.

Ty om man blandar falskt och sant,
blir det alltid falskheten,
som segrar som smuts över renheten.
Den regeln gäller konstant.

Danell träffar här mitt i prick. Samexistens mellan gott och ont måste tillåtas *i världen* men är förödande om den tillåts *i kyrkan!* Se Jesu undervisning: "Låt båda växa tillsammans fram till skörden." "Annars hade ni behövt lämna världen!" (Paulus i 1 Kor 5). Ogräset, den ondes barn, och den goda säden, rikets barn, växer tillsammans i världen fram till skörden. "*Åkern är världen*" och "*skörden är tidens slut*" (Matt 13:24–30, 36–43). **Samexistens av falskt och sant i kyrkan är däremot djupt obiblskt och förödande.** Danell har helt rätt att "samexistens med villolärare och villoläror kan omöjligt försvaras utifrån Sola Scriptura". Det framgår klart av ett bibelstudium.

Det är förvånande och märkligt att de som så starkt betonat att frågan om kvinnliga präster gäller Bibelns auktoritet och huruvida Guds ord ska följas eller inte *samtidigt förespråkar något som Bibeln kraftigt varnar för*. Jesus och hans apostlar varnar gång på gång för samexistens med falska profeter. Guds folk, Kristi kyrka, ska *enstämmigt företräda vad Gud lär i sitt ord* (1 Kor 1:10, Rom 15:5–6, Matt 7:15, Rom 16:17–18, 2 Joh v 9–11). Falsk lära, samexistens med obiblsk förkunnelse, är som en surdeg som snart genomsyrar hela degen (1 Kor 5:6, Gal 5:9). Det är som Danell skriver i sin dikt: "Om man blandar falskt och sant, blir det alltid falskheten som segrar." Hade Kyrklig Samling studerat vad Bibeln säger om samexistens, hade villrådigheten och dubbelheten försvunnit. Ett sådant studium inom Kyrklig Samling lyser dessvärre med sin frånvaro i Sandahls redovisning för vad som hänt inom Kyrklig Samling de senaste 60 åren.

Senare delen av Sandahls läsvärda bok "En annan kyrka" redogör utförligt för hur Danell och flera med honom *hölls tillbaka av den dubbelhet som ovan nämnts och dämpades i sin bekännariver*. Samexistens med en kyrka som flera av de bekenntsetrognna betraktade som en falsk kyrka "inte värd att kallas Kyrka" tog mer och mer formen av en hopplös

kamp. Den krävde långtgående diplomatisk försiktighet, ständiga rådslag och kompromisser med den fallna kyrkoledningen. Detta hindrade Kyrklig Samling att "oförskräckt stå upp för sanningen" och skapade modlöshet hos många. Kyrklig Samling blev mer och mer lamslaget.

"Vad går 60 år senare att se och säga om den upplösning på kyrkolärens område som domprosten talade om?", frågar Sandahl i sitt avslutande kapitel. Beslut har fattats "som på avgörande punkter förändrat vad Svenska kyrkan tidigare lärde, äktenskapsfrågan inte minst men självklart också ämbetsfrågan och de beslut som fattats i syfte att skapa enhet genom att inte prästviga kandidater, som står för den gamla synen" (s 377). "Ett antal har konverterat till den romersk-katolska kyrkan, andra har satsat på en högkyrklighet av typ 'Affirming Catholicism', där liturgiska former och uttryck behålls med en mer öppen och inklusiv hållning när det handlar om dogmat" (s 380). "Affirming Catholicism" har tagit ställning för kvinnor i prästämbetet, inte oväntat efter ett ständigt kompromissande med falsk lära i samexistensens namn. "I dag samlar Kyrklig samling dissidenter, som alltmer marginaliserats, men som likväl ser Svenska kyrkan som sitt andlige hem och sin kallelse" (s 381).

Dag Sandahl ska ha ett stort tack för att han utförligt redovisat situationen inom Svenska kyrkan efter 1958 och den dubbelhet som Kyrklig Samling stått för genom att *på en gång vilja stå för en biblisk bekännelse och samtidigt försvara och företräda en samexistens med en fallen kyrka*, en samexistens som Bibeln så tydligt varnar för. Det är deprimerande att se följderna av denna dubbelhet: uppgivenhet hos dem som vill vara bekenntetrogna, dämpad bekenntelseiver och för flera en förlust av "den tro som en gång för alla har överlämnats åt de heliga" (Judas vers 3). Det såg Danell när han skrev: "Det gäller att rädda sin själ."

Dag Sandahl skriver i sitt förord att det material han samlat i sin tjocka bok "är på många sätt deprimerande" men att han "fortsätter hålla fast vid en vision om Svenska kyrkan" (s 15). Vilken vision? undrar man. Bibeln vision är inte ljus när det gäller följden av uppror mot Gud och hans ord.

SE

Gåvoredovisning för tiden 2019-02-10 – 2019-04-30

Pierre Ståhlgren 100, Thomas Wahlgren 1750, Ola Österbacka 20 EUR till Maj-Lis Ahlskogs minne, Onämnd 500, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Bjarte Edvardsen 100, Elsy Bengtsson 750, Tobias Waldermarson 250, P-G Gunnarsson 250, Lars Gunnarsson 500, Christina Dahlskog 20EUR, Sverre Brandal 790, Birger Kvilhaugsvik 910, Madeleine Krieger 250, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Lutherska Imanuelförsamlingen 1000, Elsa Svensson Hansson 750, Bjarte Edvardsen 100, Ola och Stina Österbacka 20EUR till Greta Björkholms minne, Gertrud och Klas-Erik Isaksson 15EUR till Greta Björkholms minne, Vagn och Lis Birgit Lyrstrand 1000, Martina Karf 10EUR, Nina Hansson 250, Tor Jakob Welde 500NOK, Turid Welde 1000NOK, Otto Brandal 1200, Helga Dahlskog 20EUR, Onämnd 500, Bertil Olofsson 1000, Berthold Nilsson 1000, Waljö 200, Bjarte Edvardsen 100.

Stort tack till Gud som genom ert generösa understöd uppmuntrar oss till att "fortsätta kämpa för den tro som en gång för alla har överlämnats åt de heliga" (Judas brev v 3).

Red.

Biblicumdag i Åbo

med teol dr Seth Erlandsson
lördagen den 12 oktober 2019

Plats: Trädgårdsgatan 19 b

Tid: kl 13–16.30 (ca)

Tema: **Att förstå Bibeln**

13.00 1: *Skillnaden mellan Gamla och Nya testamentet*

14.00 Paus med servering och möjlighet att köpa böcker

14.45 2: *Vad är kännetecknande för GT:s profeter?*

Frågor och svar.

Se närmare information:

www.biblicum.se

Stiftelsen Biblicum

Styrelse

Ordförande: Egil Edvardsen, Ålgård
Vice ordförande: Seth Erlandsson, Västerås
Sekreterare: Stefan Hedkvist, Hortlax
Verksamhetsledare: Ingvar Adriansson, Värnamo
Kassör: Thomas Erlandsson, Svärtinge
Webbansvarig: Ola Österbacka, Vasa

Kontaktuppgifter

Webbplats: www.biblicum.se
Biblicums webbutik: forlag.biblicum.se
Beställningar även per e-post: biblicum@biblicum.se
Besöksadress: Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby
Verksamhetsledare: Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, SE-331 35 Värnamo
Tfn: +46 70 393 8127
Förlagssekretare: Elaine Svensson
Förlagsassistenter: Eivor och Kerstin Waljö
Personliga e-postadresser (även styrelsen): fornamn.efternamn@biblicum.se

Telegram för högtid och sorg

När en kär vän eller medarbetare går bort vill vi gärna sända en tacksam gåva för att hedra den avlidna. För att underlätta detta har Biblicum utarbetat ett kondoleanstelegram som kan beställas från expeditionen eller laddas ner.

Vi har också gjort ett telegram som är lämpligt att sända som hyllning till födelsedagar, konfirmation, bröllop och andra familjhögtider.

Kontonummer för en gåva till Biblicum finns på sidan 2.

Fjärtiliga kyrkkonvaller

www.biblicum.se